

ગુલર અને ગુલેરખસાર

અથવા

દિપક પતંગ દંપતી.

લેખક.

ઉમર હાથ મુદત્તાં જેતપુર-કાઠીયાવાડ.

છપાવી પ્રગટ કર્તા.

પઠાણ નીઝામખાન તુરખાન. અમદાવાદ.

નકલ ૫૦૦.

આવૃત્તિ પહેલી.

સને. ૧૯૧૦

કિંમત રૂ. ૦—૨—૦.

ધી અમરસિંહજી પ્રીન્સિંગ પ્રેસ—અમદાવાદ.

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ

૨૮૬૮

गूजरात विद्यार्पीठ ग्रंथालय

[गजगती कौशीराभिष्ट विभाग]

अनुक्रमिक २८३८

वर्गीक

पुस्तकानुं नं० ७५४३ २०० ७५४३५२५२

विषय ७५४३

ગુલર અને ગુલેરખસાર

અથવા

દિપક પતંગ હંપતી.

પ્રકરણ પહેલું.

અફસોસી અને આશ્વાસન.

“તેરા જાના જોર આના મોતકા મુજકો જરાજર હે”
“જુદાઈ વાં બી હોતી હે જુદાઈ વાં બી હોતી હે”

સંધ્યાનો સુહામણો સમય હતો. સૂર્ય દેવ અસ્ત થવાને વિશેષ વિશંખ નહતો. કારણકે પ્રૌઢ પહાડના શીલસીલાએ રવીને પોતાની ઓંચમાં લઇ લીધા હતા. દ્રવે માત્ર સોનેરી કારણો મોટા મોટા પહાડોપર પડી એક પ્રાકૃતિક દશ્યનો નમુનો બતાવી રહી હતી. એવે ભયે ખળખળ વહેતી યમુના નદીના સખજ તટપર એ સુંદર મનુષ્ય સ્થીર રહી અપસમાં કંઈ વાર્તા લાપ

કરી રહ્યા હતા તેમાં એક નૌવ યોવના બાળક કન્યા હતી. જેનું વય આશરે ૧૨ વર્ષનું હતું અને ખીજે કીશોર અવસ્થા પ્રપ્ત સુકુમાર હતો જેનું વય આશરે ૧૬ વર્ષનું હતું. અન્યોન્ય કુવક યુવ ॥ ઉદાસ જાણાતા હતા. અને બન્નેના સુંદર મુખ પર હાર્દિક અનુતાપના સખમે સ્યામતા પ્રસરી રહી હતી. યુવકનું નામ ગુણરૂ અને યુવતીનું નામ ગુણેશ્વરસાર હતું એ અન્યોન્ય દીપક પતંગ વચ્ચે આ પ્રમાણે વર્તી થતી હતી.

‘કોણ કોને યદ કરે છે? સંયોગ સમગે દીલાસો આપવાનો તો મીઠા માણસોનો રીવાજજ હોય છે’ ગુણેશ્વરસારે કહ્યું.

‘નહી! હું દીલાસો આપતો નથી, પરંતુ સત્ય કહું છું કે હું કદી પણ તને ભુલીશ નહીં. બલકે હું એટલું માગી લઉં છું કે તમે ભુલતા ના. જેમ એક કનિએ કહ્યું છે કે’ ગુણરૂએ કહ્યું.

‘પુછા ન જાયગા જે વતનસે નીકલ ગયા’

‘બેકાર હે જે હાંત દહનસે નીકલ ગયા’

‘બલા હું આપને શી રીતે ભુલી શકું?’ ગુણેશ્વરસારે કહ્યું.

“હું તો અહીં એકત્રી અદુલી છું” પણ આપને તો ત્યાં નવા નવા દોસ્ત આશના મળશે એવે તેના થી નિત્રતા મોહોખત થઈ કે આપના અંતરણ્યમાં થી મારી મોહોખતને હું અંદરની માંખીની માફક કાઢી ફેંકી દેશો”

“ગુને રૂખસાર ચુપ રહો. એમ ન કહો?” ગુન રૂએ કહ્યું. “તમારી એવી વસ્તુ મારા કલ્પનામાં તીર નું કામ કરે છે તમારીજ મોહોખત મારી જીવંતો વસીતો છે. મારા પ્રાણનીજ આધારભુત તમારીજ ઉત્કૃષ્ટ છે આપણે અન્યોન્યને ત્યારથી ચાહતા શાખ્યાં છીએ કે જ્યારે આપણે હું પીતા નહાતાં બાળકો માતા પીતાની ગોદમાં રમતાં હતાં. હું તમારા વીયોગે એક દીવસ ઘડી પણ પ્રકૃતિ વદને રહી શકું નહીં. પણ લાગણી અને લાચાર છું. હું કશું છું કે જે વર્ષ જલદી વ્યતીત થાય અને વિયોગ સહન કરવાની શક્તિ આપણને પ્રજાપાક આપે? જે વર્ષ પછી આપણી વચ્ચે બાકિ રહે પણ જુદાઈ થશે નહીં”

“પ્રજાપાક એમજ કહે: ગુને રૂખસારે કહ્યું
“જે વર્ષ જલદી વાંતી જશે” ગુનરૂએ કહ્યું.

“મને તો બે વર્ષ બે યુગથી વધારે જાણીશો.”
 મુલેશ્વરે કહ્યું “આપણે એક ઘડી માટે પણ
 જુદા થતા નહતા ત્યારે હવે ક્યાં ૩૬૦ દીવસના બે વર્ષ?”

“મુલેશ્વરેશ્વર ? જાહેરી કાયમ રહેતી જોઈએ”
 મુલેશ્વરે કહ્યું “આયુષ્ય છે તો દીવસો તો એક પછી
 એક વિત્યાજ જશે.”

મુલેશ્વરેશ્વર અશ્રુપાત કરતી ગદગદ કંઠે બોલી.
 “પ્યારા ? હું મારા દીક્રને ધણું સમજાવું મનાવું છું
 પણ તે મારું ત્યારે તો એક કવી દહે છે કે,

“ક્યામત હે દોસીકો પ્યાર કરના ઇસ જમાનેમે”

“દઝકા સામના રખા હુઆ હે દીક્ર લગાનેમે”

મુલેશ્વર અને મુલેશ્વરેશ્વર વચ્ચે વારતાલાપ થતો
 હતો કે એક સુંદર સ્ત્રી કીમતી પોશાક અને અમુલ્ય
 ઝેવર બદલ પર સજી ત્યાં આવી ચઢી. એ સ્ત્રીની સું
 દરતા અને પોશાક ઇલાહિની ચમક ઝમક, ઝળેટી
 જણાતું હતું કે તે કોઈ મોટા ઘરાણાના શેરીફ બાનુ
 હશે. જ્યાં સુધી તેના નામથી આપણે વાકેફ થઈ
 નહી ત્યાં સુધી તેને બેગમના ઉપનામથી ઓળખશું.
 મુલેશ્વર અને મુલેશ્વરેશ્વર સદરહુ બેગમના આગમનથી
 શરમાયાં; બેગમે બન્નેના મનને ભાવ સમજી અન્યો

ન્યને શરમાતા, દગાતા, અયદાતા અટકાવવાને વાત-
નો પ્રારંભ કર્યો.

“ગુણેશખસાર ? કાલે ગુલડ જશે.” બેગમે કહ્યું
“જ્યારે ગુણેશ વિદાય થશે ત્યારે ‘અને ત્યાર પછી
મારું દીલ ગભરાયા કરશે. મને એન પડશે નહીં.
ત્યારે માત્ર તુંજે મારું દીલ બેહકાવવાનો વસીલો થ-
ઈશ. તું આજે ગુણેશની સમક્ષ વાપદો કર કે હું
હરેરોજ તમારા મકાનમાં આવ્યા કરીશ. અને સારી
સારી કીતાબો પડી તમને આનંદ આપતી રહીશ.”

ગુણેશખસારે અદ્ભૂતી કહ્યું “હું આપની લોડી
છું.” “તું મારી આંખોની પુતલી અને કસેગની
બોટીછો” બેગમે કહ્યું “હું તને ગુણેશની ખરાબર
ચાહુ છું. તે મારો પુત્ર અને તુ પુત્રી તુલ્ય છો, પુત્ર
બે વર્ષ માટે મારાથી જુદો થાય છે ત્યારે પુત્રીની
ફરજ છે કે તે રાત્રી દીવસ માને કામ આવે, અને
કોઈ પ્રકારની તકલીફ થવા ન દે; તારી માતા બેહેસ્ત
નશીન થઈ છે તો તુ મને જ તહારી માતા સમ-
જી લે ”

“હું આપને દીલોગનથી મારી માતૃશ્રીથી
વિશેષ સમજુ છું” ગુણેશખસારે કહ્યું.

અહીંયાં ઉઘાટણે કે, પ્રિયવાંચકવર્ગને ગુણરૂ અને ગુણેરૂખસારની હાલતથી માહેતગાર કરી પછી વાતોને આગળ લંબાવીશું. ગુણરૂનો બાપ સમ્રાટ શહેનશહ અકબરનો એક મહા યોધ્ધો અને વિરસેનાપતી હતો. અને તે હાલ સૈન્યની સાથે શત્રુઓને મુકાબલે ગયો હતો.

ગુણરૂની અવસ્થા ૧૬ વર્ષની પુત્રી થયેલી હોવાથી તેને બદશાહી નીયમાનુસાર કાનપુરના ફૌજી મદરેસામાં યુદ્ધકળાનું શિક્ષણ લેવા ફરજિયાત જવું પડતું હતું કાનપુરના બાદશાહી ફૌજી મદરેસાના વિદ્યાર્થીઓ મોટા હુદાઓને લાયક ગણાતા હતા. અને ફીઝીના પ્રમાણમાં હુદાઓ આપવામાં આવતા હતા. એમજ મદરેસાના છમ્તેહાનમાં પસાર થયેલા વીરાર્થીઓ યુદ્ધકળામાં પ્રવીણ થતા હતા. એવા અનેક કારણો હોવાથીજ ગુણરૂ પોતાની ગુણેરૂખસારનો વિયોગ સહન કરવા તૈયાર થયો હતો.

ગુણેરૂખસાર એક સાધારણ સ્ત્રીતીના પણ આબરૂદાર નિહાન હિંમતની એકજ પુત્રી હતી. તેનો પિતા તે મહોલ્લાની એક મસજીદનો પેશ્વમામ હતો. કે જે મહોલ્લામાં ગુણરૂનો બાપ દીલેરખાં વસતો હતો.

ગુણેશખસારની માને બેરેસ્તનશીન થવાને પુનઃ દસ વર્ષ થયાં હતાં પરંતુ ગુણેશખસારના સુખનો ખ્યાલ કરી તેના પીતાએ પુનઃ લગ્ન કર્યાં ન હતાં તે ગુણેશખસારને હૃદયી જ્યાદા આહતો હતો. તેના જીવની તે શક્તિ આધર ભુત હતી. “ગુણેશ” ગુણેશખસારના આપનો સાર્ગીદ હતો. અને તે બન્નેના દીક્રમાં બચપણથીજ સ્વલ્પ પ્રેમના આંકુરો ઉગ્યા હતા. જે વખતના વહેવા સાથે દીક્રોદીક્રમાં પ્રેમજળ સીંચન થતાં હતા પ્રેમવૃક્ષ દ્રઢ બન્યું હતું બાકે પ્રકૃષ્ટીત થયું હતું.

જ્યારે ગુણેશ અને ગુણેશખસાર યમુના તટ પર પરસ્પર અશ્વસોસી ઉઠગાર ઓચરતા હતા અને અન્યોન્યને આશ્વાસન આપતા હતા ત્યારે ત્યાંજ ગુણેશની માતૃશ્રી એકાએક આવી ચડયાં હતાં. બેગમનો ગુણેશખસારપર અત્યંત પ્રેમ હતો. તેમજ હાલ સુધી તેણે આ વાત પ્રસીદ્ધ કરી ન હતી. પણ તેનો પકકો ઘરાદો હતો અને તે આહતી હતી કે ગુણેશખસાર ગુણેશની બીજી પત્ની થાય.

આજકાલ દીલ્લી શહેરમાં જોરથી વખાની બી. મારી પ્રસરેલી હોવાથી દીલ્લીવાસીઓ શહેર છોડી

યમુના નદીને તટે ઝુપડા બનાવી ત્યાં આવી વસી રહ્યા હતા અને સારેજ બન્ને પ્રેમીયોને યમુના નદીને કીનારે ફરવાનો, અને ખુલ્લા દીલે વાતચીત કરવાનો મોકા મળ્યો હતો. તેમજ બેગમ સાહેબ યકાયક ત્યાં આવી ચઢ્યાં તેનો પણ એજ સખજ હતો કે બેગમ સાહેબ પણ યમુના કીનારે તંબુ ઉભો કરી ત્યાં હાલ રહેતાં હતાં.

પોતાની માતૃશ્રીના એકાએક આવી ચઢવાથી તેમજ ગુણેશજીસારથી વાતચીત કરવાથી ગુણેશ શરમાયો. ત્યાંથી વિખુટા થતાં ગુણેશજીસારની નજીકમાં જઈ નિચેનો શેર દહી ચાલતો થયો.

“છુટ જાઉં ગમકે હાથોં સે જો નીકલે દમ કહી”

“ખાક અયસી જાંદગી પર જો દમ વહીં ચોર તુમ કહી”

પ્રકરણ ૨ જી.

બેગમનું બેહુશતનશીન થવું.

“ મરતે હું આરજી મેં મરનેકી ”

“ મોત આતી હું પર નહી આતી ”

ગુલર કાનપુરના બાદશાહી મહારેસા યુદ્ધકળાનું શિક્ષણ લેવા વિદાય થયો હતો. કાનપુર પહોંચ્યા પછી પ્રત્યેક હફતામાં ગુલેરખસાર તેમજ પોતાની માતૃશ્રીને કુશળ પત્ર લખતો હતો. દાઢપણ હફતો પત્ર લખ્યા વીના ખાલી જવા ન દેતો. ગુલેરખસાર આઠ દીવસમાં એકથી વધુ વખત બેગમ સાહેબને મળવા આવતી અને સંસારીક વ્યવહારીક વાતો કરી બેગમ સાહેબને ખુશ કરતી હતી. ગુલરનો પ્રસ્તુત હફતામાં આવેલો પત્ર બેગમ સાહેબ ગૂલેરખસારને વગાવતી. અને તે પત્રથી ગૂલેરખસાર અને બેગમ સાહેબ સંતોષ પામી વિનોદ કરતાં સમય વ્યતીત કરતાં હતાં.

એક દીવસે મધ્યાહ્નનો સમય હતો, બેગમ સાહેબ ગુલરના ખ્યાલમાં ચિંતિતુર થઈ રહી છે અને નિયમાનુસાર ગુલેરખસાર પાસે બેઠી છે. પણ હમેશની માફક આજે અન્યોન્ય પ્રસન્ન જણાતાં નથી પણ તેઓની મુખમુદ્રાપર ઉદાસીનતા પ્રસરી રહી છે. બેગમ સાહેબનો ચમકતો ગુલામી ચેહેરો ઉદા-

સીને લીધે શીઘ્ર થઈ ગયો હતો અને તે સુકાઈને તદ્દન શુષ્ક થઈ ગઈ હતી. અન્નજન લઈ શકતી ન હતી. રાત દીન તે અશ્રુપાત કરતી હતી. દુર્બળતા અને નીર્બળતાને લીધે પ્રત્યેક અવયવોમાંથી રૂંધીર ઉડી ગયું હતું. બેગમ પક્ષગપર મુદ્દાની માફક પડી હતી અને ગુણેશ્વરસાર એક ખુરશી ઉપર બેસી ઠાંધ વીચાર કરી રહી હતી.

“ ગુણેશ્વરસાર ” બેગમ સાહેબે કહ્યું.

“ માતૃશ્રી શો હુકમ છે ? ” ગુણેશ્વરસારે ઇન્તેન્સિટીથી સવાલ કર્યો.

“ પુત્રી, આજે તું ચુપ કેમ છે ? ” બેગમે કહ્યું.

“ શુ કહું; માતૃશ્રી ” આપની નાદુરસ્ત તબીયત જોઈ હું ઘણીજ શીઘ્રમંદ છું. આજથી બે માસ પહેલાં આપની તબીયત ઘણીજ મરમ હતી, આપ તદ્દન તંદુરસ્ત હતાં પણ થોડા દીવસની અંદર ખુબ જાણે આપને શું થઈ ગયું તે હું સમજી શકતી નથી. ”

“ પુત્રી ” બેગમે સદજ હસતાં કહ્યું “ રાજ્ય ક્ષમા અથવા ક્ષયનુ દરદ મને ઘણા દીવસ થયાં લાગુ થયું છે. વૈદો, હકીમો અને શરીર શાસ્ત્રીયોના અભીપ્રાય તદ્દન નીરસી ઉપજાવનારા છે. બસ ! હવે હું આ દુનિયામાં માત્ર બે ચાર રોજની મેહમાન છું.

મને મોતનો ડર નથી યા મરવાથી રંજ નથી પણ રંજ છે યા કોઈ ઉમેદ છે, યા દીક્ષગીરી છે તો એજ છે કે મરતી વખતે મહારા વહાલા પુત્ર ગુરૂને તેમજ ગુરૂના પીતા અથવા મહારા વક્ષાદાર ખાવીદને હું જોઈ શકી નહીં. ”

“જનાયે ખુદા એવી વાતો ન કરો એવી વાતો સાંભળવા, સહન કરવાની આત્મામાં તાકાત નથી. ” ગુલેરખસારે ઉજરખવાહીથી માંગો લીધું અને કહ્યું કે “ તમારી જગાએ યા તમારે બદલે તમારા શત્રુઓ મરે કે જેઓ ધર્મને લીધે આપને જોઈ શકતા ન હોયા ”

“નહી પુત્રી ! હવે બચવાની અને તંદુરસ્ત થવા ની કોઈ સુરત યા કોઈ ઉપાયજ નથી” બેગમે નિઃશ્વાસ નાંખતા કહ્યું.

“અગર ખુદાપાકે સાહે .તો બે ચાર દેવસમાં આવતું સ્વાસ્થ્ય સ્વસ્થ થઈ જશે.” ગુલેરખસારે શુદ્ધ ભાવનાથી દીક્ષાસો આપ્યો.

પોતા ના દીલને તમલ્લી આપવા અલબત્ત તું એવું અનુમાન કરી શકે ” બેગમ સાહેબે સહજ હસતાં કહ્યું “પણ મારૂ સ્વાસ્થ્ય સુધરવું અશક્ય છે.

શેઠનશાહ અકબરના ખાસ અનુભવી હકીમે ગુજરાના પીતાને બોલાવવા ઠાસદને મોકલ્યો છે અને “ને સાફ સાફ કહ્યું છે કે ખુદા પાકને મંજુર હોય તોજ એક હકતો ગુજરી શકે. ખેર એક રોજ મહુવું તો છેજ. દુનીયામાં કોઈ રહ્યું નથી. અને રેહશે પણ નહીં. માટે મરવાથી શા માટે ડરવું જોઈયે યા અશ્વસોસ કરવો જોઈયે ? પણ એક બીજી તમન્ના મારા દીલમાં અપુર્ણ રહી જાય છે અને તેના માટે હું ખરેખર મરતી નથી તેમ જીવતી પણ નથી.” ખરેખર એક કવી કહે છે કે,

“ મરતે હેં આરઘુમેમરનેકી ”

“ ગૌત આતીહેં પરનહી આતી ”

“વાર ? હવે જાંબી વાતો જવા દે” બેગમે કહ્યું
“અને એક વાતનો વાયદો કર ?”

“માતુશ્રી હું આપની દસી છું. આપની ઈચ્છા આજ્ઞા હું શીરો ચરમથી સ્વીકારીશ. હું હાજર છું”
ગુણેશખસારે ખરા અંતઃકરણથી પ્રત્યુત્તર આપ્યો.

“તુ મહારી વહાલી પુત્રી છો. મરતી વખતે મારી એક આજ્ઞા કબુલ કર ? કે મારી છાતીપરનો અક્ષાંડનો બોળો ઉતરી જાય” બેગમ સાહેબે કહ્યું.

“ફરમાવો ! માતૃશ્રી આપની આશા શી છે ?”
 ગુણેશજીસારે અઢબધી સવાલ કર્યો.

“ચાર માસ પછી ગુણેશ અહીં આવશે” બેગમે કહ્યું

“જી હા ? તે પેહલાં તે કોઈ પણ પ્રકારે આવી-
 શકે નહીં” ગુણેશજીસારે અંગીકાર કર્યો.

“મદ્રેસાના કાનુન અત્યંત સખત છે” બેગમે કહ્યું

“કાનુનની માફક તેનું તે પહેલા આવવું ગેર
 મુમકીન છે. પરીક્ષા ચાર મહીના પછી લેવાશે અગર
 તે પેહલાં તે આવે તો તેની તમામ મહેનત ખરબાદ
 જાય અને ફરી તે મદ્રેસાની સનદ પણ પ્રાપ્ત કરી
 શકે નહીં.”

અત્યંત સખત કાનુનોએ એક તરેહનો જીલ્મ ગ-
 જાય !” ગુણેશજીસારે કહ્યું

“હા. પુત્રી બાદશાહના ફરમાનોજ એવા છે”
 બેગમે ઉતર દીધો.

“માતૃશ્રી મને શો હુકમ છે. ?” ગુણેશજીસારે
 માંગી લીધું

“ગુણેશજીસાર, તને તે વખત યાદ છે ?” બેગમે
 પૂછ્યું.

“કયો વખત ? માતૃશ્રી” ગુણેશજીસારે જાણવા માંગ્યું.

“લગભગ દેઢ વર્ષ થતા આજ્યુ” કે જ્યારે ગુલર આપણથી જુદો થયો હતો.” બેગમે કિતર આપ્યો.

“ખુબ યાદ છે. ભત્તા એ અમુલ્ય અને યાદગાર તકને હું જીવી શકું?”

“ત્યારે તને તો એ કરાર પણ યાદ હશે. તેં વા-યદો કરેલ છે કે હું તમારી પુત્રી થઈને રહીશ” બે-ગમે યાદ આપી.

“જીહા, માતૃશ્રી તે પણ યાદ છે” ગુલેશખસારે પોતાના વ.યદાનો સ્વીકાર કર્યો.

“ વોર ત્યારે હવે વચન આપ, અને મારી મહાકાંક્ષા પુર્ણ કર. મહારી વહાલી પુત્રી હું ઇચ્છું છું કે તહારી શદી ગુલરથી થાય, ગુલર અને ગુલેશખસારનું જોડું અત્યંત સુખી અને સલામત રહે. પુત્રી તું મને ગુલરથી શાદી કરવાની અને ગુલરને સુખી કરવાની મહારી હૃદયી ઘડીએ ખાત્રી આપ ! અને પ્રતિજ્ઞા લે કે બાદશાહનું માગુ આવે તો પણ તેનો અસ્વીકાર કરી માત્ર ગુલરનેજ વહાલાર રહી શાદી કરી સુખો થવું અને સુખી કરવો ” બેગમે ખુદ્દા દીક્ષથી ગુલેશખસારને પોતાની અભી-લાખા જણાવી.

બેગમ સાહેબની અભિલાષા જાણી ગુલેશ્વરસાર
શરમંદગીથી નીચે જોઇ ચૂપ જોશી રહી હયાને
ખાતર પ્રત્યુત્તર આપવાને બદલે પોતાની રસીકી
આંખો જમીન તરફ નીચે દરી ક્ષણ પોતાનો સુંદર
ચેહરો વક્ષઃસ્થળ વચ્ચે છુપાવી વીચાર સાગરમાં
ગર્ક થતી જતી હતી.

બેગમ સાહેબ ગુલેશ્વરસારની સ્થિતિ પામી ગઇ.
વીચારસાગરમાં ગર્ક થતી અટકાવવા તેમજ સુસલાહથી
ચે.બી રાહપર લાવી મુકવા બેગમે વાત છેડી.

“ ગુલેશ્વરસાર હવે મારી તબીબત તને ચીંતા
ઉપજાવનારી થતી જાય છે. મારી શુધ્ધી પુધ્ધી મંદ
થતી જાય છે. શ્વાસો શ્વાસની ગતિ અટકી પડવાની
હું ધડી બે ધડીમાં ‘વકી રાખું છું’ બદલે મને બય
છે કે તું પ્રત્યુત્તર આપવામાં વિચળ કરીશ તો મારી
દીલની આશા હીલમાંજ રહી જશે. માટે શર્મ અને
હયાના પંદાને બાહારે તારા રાખી મહારી વહાલી
પુત્રી તુ જલદી ખાત્રી આપ ”

માહરા માતૃશ્રી ! તે, આલીખાનવા અને
અમીરના સુપુત્ર છે. અને હું એક સાધારણ મનુ-
ષ્યની પુત્રી છું બસા મારી અને તેની બરોબરી

કેમ થઈ શકે ? તે ક્યાં ? અને હું ક્યાં ? ”
 ગુણેશખસારે સાચ દીલથી કહ્યું.

“નહી પુત્રી, એ વાત તદ્દન ગણત અને બે
 ખુનીયાત છે” બેગમે સદ્યારે આપ્યો “ગરીબી અમીરી
 તો એક કીસમતનો ખેલ છે. તેથી શું મનુષ્ય નહાન
 થા મહેદું ગણી શકાય કે ? ખચીતજ નહી. ગરીબ
 અને અમીર એ સર્વ ખુદાપાકની નજીક સમાન છે.
 અને વિદ્વાન પુરૂષો પણ ગરીબ અમીરને સમાનજ
 સમજે છે. સમગ્રુ અને વીચારવંત પુરૂષો ગરીબી
 અમીરીની દરકાર કરતા નથી તે છતાં તારા હુસ્ન ત
 હારા ગુણનું સુક્ષ્મ અવલોકન કરતાં હું કહી શકું કે
 તું શકેનશાહની બેગમ થવાને તદ્દન યોગ્ય છો” બેગ-
 મે ગુણેશખસારને સ્વચ્છ દીલથી ખાત્રી આપી.

“પણ આપના સાહેબજાદાને” ગુણેશખસાર વાત
 કરવા જતી હતી પણ બેગમે તેને અટકાવી અને કહ્યું.

“ગુણેશખસાર, શામાટે જરૂરત અને કારણ વી-
 નાની દલીલો રજુ કરી વખતને જાયા કરે છે ? ગુ-
 લર તહારી પાસે શાહીની દરખાસ્ત કરશે.”

“ત્યારે માતુશ્રી ગ...ને પણ...ક...છ...ઉ...જ
 ર નથી” ગુણેશખસારે અચક્ષતા શરમાતા અટકી અ-

ટકી વાક્ય પુરૂં થયું. “અંતિમે ઉમેર્યું કે અમ્માજન હું આપની તેમજ આપના સાહેબજાની દામી છું. સાહેબજાને સુખી કરવા બાકિ હું પ્રયત્ન કરતી રહીશ”

“સોસન ? સોસન ? જરા સોસનને બોલાવો, શું તેપણ મહાસે પેદલ મરી ગયું છે ?

‘શું હુકમ છે ? હુજુર’ પલંગ પાસે આવી સોસને બેગમ સાહેબને પૂછ્યું.

‘કુરાન શરીફ લઈ આવો !’ બેગમે હુકમ કર્યો.

“જો ધરશાદ” સોસન કુરાન શરીફ લેવા અંદર ગયું અને ત્વરાથી કુરાન શરીફ લઈ બેગમ સાહેબ પાસે આવી.

“અમ્માજન ! કુરાન શરીફ સોસન લઈ આવી છે” ગુલેરખસારે કહ્યું.

બેગમે આસ્તે પડખું બદલી આગ્રહથી કહ્યું.

“ગુલેરખસાર કુરાન શરીફ હાથમાં લઈ ફરી ત્રાવેલો કર, ” બેગમે સકાંતની હાલતમાં ફરી આગ્રહથી કહ્યું

“હું સાચા દીવથી ધકાર કરું છું કે બાકિ શું લઈને વફાદાર રહીશ” ગુલેરખસારે કુરાન શરીફ હાથમાં લઈ વચન આપ્યું.

“વારૂ હવે બીજી વચન આપ કે મારા ઇન્તે-

ઠાલ પછી જ્યારે તમારી શાદી થાય ત્યારે મારી કબર ઉપર તમે જાવો આવો દરદર ફાટેલા પટો કુતોના તુરા અને એક બનારસી ગીલાફ ચઢાવવો.”

“હું દાલોજનથી વાપદો કર છું કે, ખુદ પાકને મંજુર છે અને અમારો શાદી થતાં સુધી અમે હયાત રહ્યાં તો આપની કબર ઉપર ઇનશા અલ્લાહ ફાટેલા પટો કુતોના તુરા અને બનારસી ગીલાફ ચઢાવશું.” ગુલેશખસારે ખાત્રી આપી.

“બસ હવેહું ચેયનથી મરીશ ” બેગમે કહ્યું.

“ખરાયે ખુદ એવા કલામ બોલો નહીં !”

“ગુલર આગ્યો ? અરે નહી, એતો ગુલરના પિતા છે; અરે નહી, એતો ગુલર, ગુલરનો પિતા જાનને છે. ગુલેશખસાર તારા બિવિખના પતિ અને સસરા આગ્યા છે. તારા વચનથી તેને વાકેશ કર ?”

“અમ્માજાન ! તમે એમ બકવા ન કરો ! શાન્ત રહો ! મને ધીરજ આપે તેમ કોણ છે ? તમારે દ્રઢ રહેવું જોઈએ ” ગુલેશખસારે બેગમ સાહેબને બકતી અટકાવવા પયત્ન કર્યો.

“નહી, હું બકતી નથી ” બેગમે કહ્યું “એ રહ્યા ગુલર.”

“ ક્યાં છે ? ”

“ તહારી ગોઢમાં. તુ એની ગોઢમાં. એ તારી ગોઢમાં, તું તું તું એ એ એ ગોઢ ગોઢ ગોઢમાં.

એગમ સાહેબને સન્નિપાત જવર ચઢ્યો. તેણે આગળ ચલાવ્યું “ મીયાણે ગહોર મુકરર કરી. ગુલર એ ગુલેરખસારને કમુલ કમુલ કચ્ચા, ગુલર, તું મહોર નગઢ લખ લે, તું જેવર ખનાવ. ગુલર તું સુખી રહે ગુલેરખસાર તું સ્વર્ગમાં પણ ગૂંવરને સુખી કરજે ” ઇત્યાદી.

“ અમ્માજન ? આ સમય કલમો પઢવાનો છે ” ગુલેરખસારે યાદ આપી.

“ અશહદો અલ્લા ઇલ્લા ઇલ્લા હો. ” અટકી પડી.

“ કલમો સંપૂર્ણ પઢો, ગુલેરખસારે ફરી કહ્યું.

એગમ સાહેબની જાન તંગ થતી જવાથી બેલવા અશક્ત થઈ પડી હતી. ફરી ગુલેરખસારે યાદ આપી ત્યારે મહામહેનતે કલમો પઢી લા...ઇ ...લા...હા...ઇ...લ...લ્લા...હો...મુહમદ...ર...ર સુ...લી...લાહે. કલમો પુરો થતાંજ પ્રાણપક્ષી ઉડી ગયું. યાને એગમ બેહેસ્તનશીન થઈ.

“ ગુલેશ્વરસાર ! ગુલેશ્વરસાર ! ” સોસને હાથે.
 “ ભેગમ સાહેબના હાથ પગ અને પ્રત્યેક અવયવો
 સીધા દરે. અને અવલમંજલની તજવીજ કરે.
 ભેગમ સાહેબ બેહેરત નશીન થઈ ગયાં. ”

“ હેં ! હેં ! ” ગુલેશ્વરસારે બયમિત થઈ જતાં
 પુછ્યું અને ખાતરી થતાં પછી “ કાલુ ઇન્નાલીલ્લા
 વધના દલેહે રાજેઉન ’.

ગુલેશ્વરસાર રૂદન કરવા લાગી રડવાના અવાજ
 થી સગા રનેહીયો તેમજ મહોલાના સ્ત્રી પુરૂષો આવી
 પહોચ્યાં. અને ગુલેશ્વરસારને આશ્વાસન આપવા
 ત્યાં ભેગમ સાહેબને વિધી પુરવક દરત કરવાના કામ
 માં મશગુલ થયાં.

પ્રકરણ ૩ બું.

ગમગીન ગુલર.

“ કોન મરતા હે કીસી કે વાસ્તે ”

“ હે યે સારે જીતે જી કે વાસ્તે. ”

પ્રિયવાંચક વર્ગ જે સમયની આ વાર્તા લખવામાં આવી છે તે સમયે રેલવે, ટ્રામ્વે યા મોટરકાર ન હતી કે કલાક બેકલાકમાં મનુષ્ય માઇલોના માનસો મુસાફરી કરી શકે. તે વખતે મુસાફરી કઠવી બહુજ મુશ્કેલ હતી. થોડા, ઉંટ અને બેલગાડી છત્યાદી વાહનો હતાં.

બેગમ સાહેબના ઇન્તેકાલ પછી તેના પતિ અર્થાત ગુલરના વાલીદ દીક્ષેરખાં, ફાજની સાથે દીલ્લી વાપસ આવ્યો. જ્યારે તેણે પોતાની પગરી બેગમના મરણ સમાચાર સાંભળ્યા ત્યારે તેને ધણી અશ્વસોસો થઇ, ધણી દીવસો શોકમાં પમાર થયા અને હમેશાં બેગમની કબર ઉપર જઇ રે.યા કરતો અને કહેતો કે

“કોન મરતાહે કીસી કે વાસ્તે ”

“ હે યે સારે જીતે જી કે વાસ્તે ”

દીવેરખાંના દોરત આશનાઓએ તેને હીમ્મત અને આશ્વાસન આપ્યું, સારે ધણા દીવસો બાદ તેનો ગમ કમી થયો. પરંતુ પ્યારી બેગમના શોકમાં તે શરીરે દુર્બળ ને દીણુ થયો તેમજ તેનું સ્વાસ્થ્ય બગડતુ આવ્યું.

જ્યારે શુવ્રરૂએ પોતાની માતૃશ્રીના ગરણુ સમાચાર સાંજળ્યા ત્યારે તેને પણ ત્યાં અત્યંત રંજ થયો, તે હર હમેશાં અશ્રુપાત કરતો. રોતાં રોતાં તેની આંખોને ધ્રુવ પહોંચી. તેણે મદરેમાના પ્રધાન અધ્યપક પાસે વતન જવાની રજા માંગી પરંતુ મદરેમાના નીયમ એવા સખ્ત હતા કે તેની અરજ ના મંજૂર થઈ અને રજા મળી નહિ. શુવ્રરૂને પોતાની માતા પર અત્યંત પ્રેમ હતો. અગર જો તેની પાસે કાંઈ ઉપાય ના ચુકતી હોત ના પાંખો હોત તો તે હડીને પોતાને વતન પહોંચતે; પરંતુ લાઇલાજ અને લાચાર હતો. રજા ન મળવાથી અને વતન જવાની ઉમેદ ખર ન આવવાથી તે અત્યંત ગભરાયો, ચિંતા અને અફસોસીમાં વખત વ્યતીત કરવા લાગ્યો તેનું

પરીણામ એ અ.બુ. કે તેની તબીયત બગડી તેના અંતઃકરણ પર દીલગીરીનું એવું દમાણ થયું હતું કે ગુલરને બ.લે બીજું માનવી હોત તો? અવશ્ય તેનો દેહાંત થતે પરંતુ ગુલર અત્યંત હીમ્મતવાન ને બળવાન હતો એટલે તે દીલગીરી આદી માનસીક વ્યાધીનો તાબ પડી શક્યો. તવકલ કરી તેણે હીમ્મતથી કલાકે, ઘડી, પહોર, અને દીવસે ગણી ગણી બીજા ચાર મહોના પસાર કર્યા. જ્યારે એ વર્ષ પુર્ણ થયાં ત્યારે મદરેસાની નીયમાનુસાર મર્યાદા શરૂ થઈ. પરીક્ષામાં એ માન સહીત પસાર થયો અને આલાહજીની સત્ પ્રાપ્ત કરી કાનપુરથી વિદાય થયો. પીજનમાં પુરયજ્ઞ પક્ષીને નાહરુવાને મોકો મળે તો જેમ ત્વરાથી ઊડી જાય તેમ ગુલર કનપુરના મદરેસામાંથી નીડંગી ત્વરાથી દીલ્લી તરફ ચાલતો થયો.

કેટલાક દીવ-૧ પછી દીલ્લી આવી પહોંચ્યો, પોતાને ઘેર આવી તેના પીતા દીલ્લેરખાને અલિંગન આપતાં રડી પડ્યો. પિતા પુત્રને કે પુત્ર પિતાને આશ્વસન આપી શકે તેમ ન હતું. બન્નેની સ્થિતિ સમાન હતી. રડી રડી વિખુટા પડ્યા ત્યારે દીલ્લેરખાંએ ગુલરને તેની માતૃશ્રીની કબર પર શતેહા પઢવા

જવાની અંજા આપી. ગુલર કબરસ્તનમાં જઈ પોતાની માતૃશ્રીની કબરપર ફાટેલા પદ્યો અને પછી જરોજર રોવા લાગ્યો. ગુલરનું રડવું હૃદય ભેદક હતું. એ સમયના કંઈલા સ્ત્રીક દેખાવનું ચિત્ર આપવા અમારી બીન અનુભવી અને અદના કલમ અશક્ત છે.

ગુલર ધણીવાર સુધી રોતો રહ્યો. પોતાની પ્રથ માતૃશ્રી પાસે અર્જ ઇત્તતીજ કરતો રહ્યો અને પોતાની માતૃશ્રીનો એકજ શબ્દ, ફક્ત અવાજજ સાંભળવા અધીના બન્યો. પણ અશક્ય અને અસંભવિત વ્પાશા શી રીતે પુરું થઈ શકે? મૈયતોનામાં બોલવાની શક્તિ ખુદા પાકે રહેવા દીધી હોત તો અક્ષબત ગુલરની માતા ગુલરને આશ્વાસન આપતો પણ અંતે તે તદ્દન નીરાશ થયો. તે છતાં કબર પરથી ખર્યો નહિ. રાત્રી થવા છતાં ગુલર ઘેર ન આવતાં દીલેરખાના માણસો તેની તહલાશમાં નીકળ્યાં તેને શોધતા શોધતા કેટલાક માણસો કબરસ્તનમાં આવી પહોંચ્યા તેઓ ગુલરને સમજાવી રીજાવી આશ્વાસન આપી ઘેર લઈ ગયા.

ગુલ્લરનું દુઃખ કાનપુરમાં જરા કમી થયું હતું
પરંતુ ઘેર આવવાથી તેનું દુઃખ કમી થવાને બદલે
ઉત્તર વધી ગયું. તે બેકરાર અને બેચેન રહેવા
લાગ્યો. ત્યાં સુધી કે તેની પ્યારી બવિખની પત્ની
ગુલ્લરખસારને મળવા પણ ન ગયો.

ગુલ્લર ગુલ્લરખસારને મળવા ગયેલો જ હોવાથી
ગુલ્લરખસારને ધણું દરદ થયું. બસકે તે નવા નવા
અનુમાન કરવા લાગી.

પંદર દીવસ પછી એકાએક ગુલ્લરને ગુલ્લરખસારનું
સ્મરણ થયું.

“ શીર દીસીની માદને દીલ્હી દીલો ચુટકી બરી ”

“ બુજ ગણથી આગ લેકીન શીરયકાયક જલ ગણ ”

તુરતજ વસ્ત્ર ધારણ કરી ગૂંચ મોલતી સાહેબને
ઘેર ગયો. બન્ને પ્રેમી પ્રાણીયોના મુબાગ્યે મોલતી
સાહેબ ઘેર ન હતા.

હાલમાં ગુલ્લરખસારનું વય ૧૬ વર્ષનું હતું તે
તેની બહુબરી વક્ષો તેના ધનુષ્ય સમાન નેત્ર, વિ-
શાળ ગાત્ર, ગોરા ગુલાબી રૂખસાર શ્વંતી મિંદુ સ-
માન હાંત, ખરેખર તે પરસ્તાનની પત્ની, ઇંદ્રનો અપ્સ-
ર, રંભારતી ઉવર્સીથી પણ આત્યંત ખુબસૂરત જણાતી

હતી. તેની સ્યામ જુલ્હે, ચહેરાની સુંદરતા ગુણરૂને આકર્ષિત કરતી હતી.

“જુલ્હે પુર પેચકો ઇસતરાહ સંવારા ન કરો”

“જી સે મારો મગર ઇસ મારસે મારા ન કરો”

બે વર્ષના આંતરમાં ગુલેશખસારના સૈદ્ધ્યમાં બે-મન્ટેહ ફક્ત પડ્યો હતો. ગુલેશખસારે ગુલેશ્વરી આંખો મીલાવી અન્યોન્યને પરોક્ષ સ્પર્શ થતાંજ ગુલેશ્વર વીજળી પડી હોય તેમ અનુભવવા લાગ્યો. ગુલેશ શેઠ થયો. તેનું આત્મકરણ પ્રેમ કટાક્ષથી જખમી થયું તેને ઘડી ઘડી શેર યાદ આવતો અને તે મનમાંજ કેહતો હતો કે

“નાવકે નાજસે મુશકેલ હે બચાના દીલકા”

“દર્દ ઉઠ ઉઠ કે બનાત હે હીકાના દીલકા”

માત્ર આ વાર્તાના નાયક ગુલેશની હાલત તેવી થઈ હતી તેમ નહતું પરંતુ ગુલેશખસારના સ્વચ્છ અને પારદર્શક આત્મકરણપર ગુલેશના લલિત વર્તન અને મનરંજક વિનોદી આસર કરી સ્નેહ બીજ રોપાની એક નુતન પ્રકારની પુષ્પ લતા ઉત્પન્ન કરાવી પરંતુ એ લતાના કમળ પુષ્પની ખુશબો ગુલેશ સુધી પહોંચી શકી નહોતી.

જ્યારે અન્યોન્યે મળી બેઠી આસન લીધાં ત્યારે એકાએક અન્યોન્યને ગુલરની મૃત માતાનું સ્મરણ થયું. બેગમ સાહેબની વતસલતાને પુનઃ યાદ કરી બન્ને પ્રેમીયો ઘણી વાર સુધી રહ્યાં. ગુલેરખ-સારને તેમજ ગુલરને એક વૃંદા દામીયે અત્યંત દી-લાસો આપ્યો ત્યારે શાન્ત થયા અને વાતનો પ્રારભ કર્યો.

“આપ દી-હી ક્યારે આવ્યા?” ગૂલેરખસારે પ્રશ્ન કર્યો.

“અહીં આવ્યાને લગભગ પંદર દિવસ થયા હશે”

“ત્યારે ઘણા દીવસો થયા પરંતુ આ દામી શા માટે યાદ આવે? હું ધાર છું કે આજે રસ્તો ભુ-ભુલ્યા હશે. યા અડસમાત અહીં આવી ચઢ્યા હ-શે.” ગુલેરખસારે કહ્યું.

“મારુ કરો, ગુલેરખસાર, માતૃશ્રીતા ગમે મને શુદ્ધ પુદ્ધ વીતાનો પાગલ કરી મેલ્યો.

“આપે મારી શું કરુર કરી છે કે આપ મારી માગો છો? હું આપની દામી છું, વીવેકને હું યોગ્ય નથી.” ગુલેરખસારે પ્રસન્ન વદને કહ્યું.

“ગૂલેરખસાર? માતૃશ્રી! ઇતેકાલથી મારુદીન તત્તન મુંદર બની ગયું છે રહી રહીને તેમની વતસ-

સતી યાદ થતાં અંતઃકરણ વીધાઈ જાય છે હવે હું
હયાનો ત્યાગ કરી બેશર્મ થઈ કહું છું કે જો તું
મને હૈયાત અને તદુસ્ત જોવા ચાહતી હો તો
મારાથી શાદી કરી મને પ્રાણજ્ઞાન આપ ! ”

“ વહા ! કેવી વાતો કરો છો ! મશકરીની પણ
હદ હોવી જોઈએ ગુણેશ્વરસારે શત્રુતાં દ્વેષતાં કહ્યું.

“ ગુણેશ્વરસાર ? હું મશકરી દરતો નથી. મારો
વીનાદી સ્વભાવ તુરતને માટે તો મરણ પામ્યો હોય
એમ માનુ છું. હું આજે મારો ધરાદો જાહેર કરવા
આવ્યો છું હવે મારી વાતનો હકારમાં પ્રત્યુત્તર
આપ ! ” ગુણેશ્વરે પ્રશ્ન કર્યો.

“ વારૂ તમારા અંતઃકરણમાં મારા માટે જગ્યા
હોય, મને ઇજાત આપવા ચાહતા હો તો તમે મારા
વાલીદને કહો. એ બાબતમાં હું શું કહી શકું ? ”
ગુણેશ્વરસારે સ્તંભ વાત કહી.

“ પ્રથમ હું તનેજ પુછવા ચાહુ છું. તહારી સ
મંતો વીના હું તમારા વાલીદ પાસે વાત કરવાનું
સાહસ કરી શકુ નહી. તહારો ધરાદો શું છે ? તે મારે
જાણવું જોઈએ કારણ તું કુલ છો હું કંટક છું, હું
જરૂર છું તું મેહતાબ છો પણ.....

“માના કે મે હું જરૂર તું માહે અનવરો હે”

“પર કામમે હું કામી તો જરૂર પડવરો હે”

“એ શેર તો મારે બોલવો જોઇયે” ગુલેશ્વર
સારેજ કહ્યું. “કારણ કે આપ અમીરજાદા અને
હું એક સાધારણ કન્યા છું.”

“જમ કહો તેમ !” ગુલેશ્વરે કહ્યું. “મારી જી
દગીનો આધાર તમારા પ્રત્યુત્તર અથવા “હાકાર” પર
લટકે છે ખરેખર હું યુવાવસ્થામાંજ મારી જીંદગી
થી કંટાળી ગયો છું.

“મરતો હે આરજુમે મરનેકી”

“મૌત આતી હે પર નહી આતી”

“માફ કરો ગુલેશ્વર ?” વખતો વખત શોકોદગાર
ઓયરો નહી “ગુલેશ્વરસારે દીક્કસો આપ્યો. “મને
આપ આપની દાસી સમજો.”

ગુલેશ્વર આનંદમાં મસ્ત અને ખુશી થતાં કંઈ
કહેવા જતો હતો. તેના ચેહરાપર ગુલેશ્વરમારના “હા
કાર”થી ઉદાસીને બદલે ખુશાલી પ્રગટી નીકળી હતી
પણ તે કંઈ કહી શક્યો નહી. કારણ કે તેની એકાએક
ગુલેશ્વરમારના પીતા પર દૃષ્ટી પડી. મોલવી સાહેબ
બહારથી ઘેર આવી ચઢ્યા એટલે પ્રેમાઓને વિશેષ

વાતચીતનો પ્રસંગ ન રહ્યો. ગુલરએ મોલવી સાહેબને બાબદખ તાઅજમ કરી મોલવી સાહેબે ગૂંવરને તેની માતૃશ્રીના ગમ માટે આસ્વાસન આપ્યું અને કાનપુરના બાદશાહી ફૌજ મદરેસાના શિક્ષણ ક્રમ માટે કેટલાક પ્રશ્નો કરી ખુલાસો મેળવ્યો. કેટલીક વાત ચીત થયા બાદ ગુલરએ મોલવી સાહેબને કહ્યું.

“આપથી હું એકાંતમાં એક અગત્યની અરજ કરવા ચાહું છું” ગુલરએ મોલવી સાહેબને કહ્યું.

“વારૂ જેઠકમાં ચાલો” અને તુરતજ બંને જેઠકમાં ગયા આસનો જેઠવાયા બાદ ગુલરએ કહ્યું.

“ગુલતાબી બેઅદબી, કૃપા દ્રષ્ટીથી માર કરશો. કારણ હું જે કેહવા ચાહું છું તે નહાતું અને મોં મોટી વાત છે”

“હું અને તમે જુદા નથી. એટલુંજ નહીં પણ આપણા વચ્ચે ઉસ્તાદ અને શાગીંદનો સંબંધ પણ છે એટલે તમારે શરમાવું યા લીડાજ કરવો ન જોઈયે” મોલવી સાહેબે કહ્યું.

“ત્યારેજ તો વહન ખુલતુ નથી અને જમાન ઉપડતી નથી. મને આપ આપનો હાસ યા ગુલામ સમજો.” ગુલરએ માર્મિક ધસારો કર્યો.

“હું સમજ્યો” મોલવી સાહેબે કહ્યું. “એમ જનવું મુશ્કેલ વાં ગેમ્મુમકીન છે”

“કેમ?” મુન્શીએ નાઉમેઢ થતાં સખખ જાણવા પ્રશ્ન કર્યો.

“તમે એક અમીરના પુત્ર છો અને હું સાધારણ માણસ છું શું તમે નથી સાંભળ્યું?”

“દોસ્તી કયા હે કુલ ઠાંટકી.”

“જખ સખા આ ગઠ પખડીયા છીઢ ગખ.”

“પણ? મુરબ્બી એક વખત કમુન્ન કર કે, હું એક દોલતમંદનો પુત્ર છું પણ લક્ષ્મી સ્થિત નથી, આવે છે અને તહાસે પણ છે તેનો વિશ્વાસ શું?”

“તકર ગરર એ ધની ચે તેરી ગફલતહે કયા હીકાના મોઈ દોલત રહે રહે ન રહે”

“તહાર કહેવું તહન યથાર્થ છે। મોલવી સાહેબે કહ્યું” પણ જ્યાં સુધી દોલત રહે છે ત્યાં સુધીના ખ્યાલો તહન જુલ્હા હોય છે. આજે જ્યાં લક્ષ્મી છે ત્યાં ઇઝત છે અને જ્યાં નથી ત્યાં ઇઝત પણ નથી. તું યુવાન છો એટલે દોલતમંદોના વીચારો હજુ તહારામાં પ્રગટી નીકળ્યા નથી પણ તહારે સંપુરણ વીચાર કરવો જોઈએ। તમે કયાં? અને હું, કયાં?”

બવિખ્યનો સંપુરણ વીચાર કરી પ્રત્યેક કામ કરનારા-
ઓને પાછળથી પશ્ચાત્તાપ થતો નથી માટે તું ધીરજ
ધર અને વીચાર કર !”

“મારે વીચાર કરવાનું તેમજ બવિખ્યે પશ્ચાત્તાપ
કરવાનું કંઈ પ્રયોજન નથીજ. હું ગુસ્સે હૃદયો જ્યા
હા ચાહું છું તેમજ માગ મૃત માતા પણ ચાહતાં
હતાં બન્નકે મારા મૃત માતાની અંત ઘડીની ઉમેદ
હતી કે મારી શાદી ગુલેશ્વરસારથી થાય. ? હું મારી
પોતાની તેમજ મારા મૃત માતાજી ઉમેદ પુર્ણ કરવા
ચાહું છું અને તેનો આપની મહેરબાની, રહેમ અને
બહાલી ઉપર આધાર રહે છે” ગુલેશ્વરે કહ્યું.

“વાર મને મંજુર છે. પણ શાદીને મુઆરક
અને માંગણીક પ્રસંગ હું થોડા દીવસો પછી જોવા
ચાહું છું” મેલવી સાહેબે સંધારો આપતાં કહ્યું.
“મે સાંભળ્યું છે કે શહેનશાહ અકબરના કરમાનથી
તમારા પીતાજી ચીતોડગઢ પર હક્કો લઈ જનારા છે
તેમજ મેં એમ પણ સાંભળ્યું છે કે તમે પરિક્ષામાં
માનભરી સનહ મેળવેલી હોવાથી આસિસ્ટન્ટ કમા-
ન્ડર ઇનચીફની જગ્યાએ યાને તમારા પીતાની નીચે
તમે નીમાશો. એટલે તમારે પણ તમારા પીતાની સાથે

ચીતોડપરની ચઢાઈમાં જવું પડશે માટે તમે સરકુ
લડાઈ રહેલ કરી વાપસ દીલ્લી આવો. ત્યાં સુધી
એ વાત મુલતવી રાખવી હું ઉચીત સમજુ છું.”

“આપની ઇચ્છા જો એમજ હોય તો મને કંઈ
હરકત નથી.” ગુલરૂ પશુ એકમત થયો. “પરંતુ
મારી તસલ્લીના માટે શાદીની પહેલી રસમ (સગાઈ)
હાલમાં થાય તો શાયદ ગુલેરૂખસારના “સુભાગ્યેજ
હું રહેલ મેળવી સહીસલામત વાપસ આવી શકું.”

“અલખત પહેલી રસમ થવીજ જોઈયે. તેમાં
મને ઉજ્જ નથી.”

“ત્યારે મારા પીતાશ્રીને હું આપની પાસે મો
કલીશ.” ગુલરૂએ કહ્યું.

“નહી સીપેહસાહાર સાહેબને તકલીફ દેવાની
કંઈ પણ આવશ્યકતા નથી. હું ખુદ જખુદ તમારે ત્યાં
હાજર થઈશ.”

“તેમાં તકલીફ શાની” ગુલરૂએ વિવેક કર્યો.
“આપની સેવામાં હાજર થવામાં મારા પીતા માન
સમજશે કારણ આપની માત્ર થોડી ઇનાયતથી મારું
જમડેલું કીસમત સુધરી જશે” ગુલરૂએ હલ ઉપરાંત
ધુટ લીધી.

મોલવી સાહેબ ગુલરના આખંડ પ્યારનું પ્રમાણુ માપી શક્યો.

ગુલર જેવા કેળવાયેલા, બહાદુર અને શરીર જ માધ માટે તે પોતાની પુત્રીને તેમજ પોતાને બાળ્ય વંત સમજવા લાગ્યો. કેટલીક વાતચીત કર્યા પછી ગુલર રખસત ચાહી વિદાય થયો.

પ્રકરણ ૪ થું.

છાવણી.

“ન દીનકો ચેન ન રાતકો નીંદ આતી હે”

“તેરા બીમાર પરેશાન નજર આતા હે”

સુચંદ્ર થયો હતો પ્રભાતે મનમુગ્ધ કરી સુવા સિત વાયુનો કુદરતી પંખો વાયુ ઢાળી રહ્યો હતો. વૃક્ષ વેલીઓ નમી નમી સુર્યનારાયણને અભિવંદન કરી રહી હોય તેમ દીસતું હતું બિન્ન બિન્ન પક્ષિયો મનોહર અને ચીતાકર્ષક શબ્દોથી કલોલ કરી રહ્યાં હતાં એવા સુદર અને રંગીયામણા સમય અને સ્થળે

આપણે શહેનશાહ અકબરના વીરસેનાપતી દીવેર-
ખાની છાવણીમાં પ્રવેશ કરીએ છીએ કે જે છાવણી
ચીતોડગઢની આસપાસ યા નજીકમાં હોવાનું કહેવાતું
હતું. સદરહુ છાવણીની અંદર એક સુંદર તંબુમાં
ગુલર પોતાની પ્રેમમયી ગુલેરખસારનું સ્મરણ કરી
રહ્યો છે. તેનું અંતઃકરણ વિયોગાગ્નિથી ભસ્મ થતું
હોય તેમ તેની મુખ મુદ્રા સુચવતી હતી કારણ શા-
દીની પહેલી રસમ તતકાળ ચીતોડપર હતો. લઈ
જવાના સખખથી થઈ શકી નહતી તેથી વીશેષ દીલ
ગીર રહેતો ને બકતો કે

“ન દીનકુ ચેન ન રાતકુ નીંદ આતી હે”

“તેરા બીમાર પરેશાન નજર આતા હે”

ગુલર, પ્યારી ગુલેરખસારના વિયોગમાં પરેશાન
હતો. તેવામાં એકાએક તંબુનો પરદો ઉપડ્યો. અને
પહેરેગીરે અંદર આવી તાજીબ કરી કહ્યું “ઉમર
નામે લગભગ ચૈદ પંદર વર્ષનો એક છોકરો. આપ
નામદારની હજુરમાં આવવા માગે છે. ”

પહેરેગીરને સાંભળી ગુલરએ વિચાર કર્યો. “શું
એ મહારાણા પ્રતાપનો જસુસ હશે? યા કોણ હશે?

આ વિદેશમાં અને જંગલના મેદાનમાં એક અજનબી માનવી ક્યાંથી આવ્યું હશે ?”

ગુલરએ વિચાર કરી કહ્યું “તેને અંદર આવવાદો પહેરેગીર બાહર ગયો કે તુરતજ ઉમર તંપુની અંદર ઢાખેલ થયો. ગુલરએ આશ્ચર્ય દ્રષ્ટિથી ઉમરને નીહાળ્યો અને તેના મનમાં તુરતજ ઉમર માટે સ્થા રો અભિપ્રાય બંધાયો.

“શું આપ નામદાર સાહેબનું મુજારક નામ ગુલર છે ?” ઉમરએ સવિનય પ્રશ્ન કર્યો.

“હા મારું નામ ગુલર છે.”

“આપ જનરલ દીલેરખાન સાહેબના સાહેબ બાદા છો ?”

“હા. હું તેમનો નાલાયક પુત્ર છું.”

“મારે આપથી એકાન્તમાં ખાનગી વાતચીત કરવી છે” ઉમરએ કહ્યું.

“તારા અને મારા શિવાય અહીં બીજું કોણ છે ? કહે શી વાત છે ?”

“પ્રકત આપ નામદારથીજ કામ છે.”

“તો કહે કે શું કામ છે ?”

“કામએ આપને આ પત્ર આપવા મને મોકલ્યો છે.”

“તે કામ કાણુ છે ?” પત્ર લખ ગુલરએ પ્રશ્ન કર્યો.

“પત્ર વાંચો ” ઉમરએ ટુંકમાં પતાવ્યું.

ગુલરએ કામ ગહન બેદની ઇન્તેજરી અને અધીરાઇ વચ્ચે લીરાફો ખોલ્યો. સદરહુ પત્રમાં કામએ સાફ અને સુંદર અક્ષરે નીચે મુજબ લખ્યું હતું.

“ જનાબ, આદાબ.

“અગર કુરસદ મીલીહો ગૈર કી ખાતો કે સુનનેસે”

“હમારી ખાતમી સુન લીજીયે સરકાર થોડીસી”

“ અગર અવકાશ હોય તો માત્ર જુજ વખ-

“ તને માટે તરદી લેશો. અલખત આ શહેર આ-

“ પના શત્રુઓનું છે પણ હું આપને ખાત્રી આપુ

“ છું કે શત્રુના સ્થળમાં હું આપનો મિત્ર છું. શહેર

“ ની બહાર મહાર મકાન છે. અચકાવું યા ગભ-

“ રાવું નહીં. આપના માટે શંકાશીલ થવાનું યા

“ ડરવાનું પ્રયોજન નથી. તમને બહાદુર સીપાહી

“ સમજી આ પત્ર લખવામાં આવ્યો છે. થોડા

“ અડગ અને નિડર હોય છે એમ લખી આપને

“ સતેજ કરવાની કંઈ પણ આવશ્યકતા નથી છતાં

“ પણ તમે પત્રની પ્રમાણીક તસદ્દગીપર વિશ્વાસ

“ મુકી શકો નહીં યા એક અજનબીને ઘેર જવા
 “ તૈયાર ન હો તો કોઈ એકાન્ત સ્થળ મુકરર કરો કે
 “ જ્યાં હું તમારી છુપી મુલાકાત લઈ શકું
 “ આપને મળવાનું પ્રયોજન શું છે ? તે રૂબરૂ
 “ કહેવામાં આવશે. ”

એક મુલાકાતનો ઇન્તેજારનો પત્ર વાંચી ગુલ-
 રૂએ ઉમરૂને સવાલ કયો “ આ પત્ર તું ક્યાંથી
 લાવ્યો ? અને તું ક્યાં રહે છે ? ”

“ હું કંઈ પણ ખુલાસો કરી શકતો નથી. તે
 માટે આપની મારી ચાહુ છું. ” ઉમરૂએ આજીજીથી
 માગી લીધું.

“ હું મુલાકાત કરવા તૈયાર છું. ” ગુલરૂએ કહ્યું
 “ સ્થળ અને ટાઇમની તુ ખબર આપી શકશે ? ”

“ જી હા, ” ઉમરૂએ ઉત્તર આપ્યો “ આજે
 રાત્રીએ લગભગ છ વાગ્યે આપ છાવણીની પશ્ચિમે
 રવાના થજો. લગભગ એક માઇલના ફાસલાપર હું
 તમને મળીશ અને ત્યારે સ્થળ બતાવીશ પણ આપ
 ને તનહા આવવું પડશે. ”

“ હું તનહા આવીશ. ” ગુલરૂએ ખાત્રી આપી.
 “ ધાક્તી રાખતા ના, ” ઉમરૂએ તસદ્વી

આપી “ આપ તેનાથી મળશે તો આપને અત્યંત આનંદ થશે.”

“ ધાસ્તી ? હું સીપાઈ બન્યો છું. સીપાઈયોને ધાસ્તી કેની ? હું ઇચ્છુ છું કે મારૂ શિર કોઈને પણ ઉપયોગી થાય.”

“ તુમહો દમખાઝતો દમ દેના હે જોહર અપના ”

“ હમબી શીરતેહે હથેલી પે લીયે સર અપના ”

“ જોણે મને અંહી મોકલ્યો છે તેના વિચારમાં પણ આપ તેવાજ બહાદુર છો ” ઉમરએ કહ્યું
“ આપના ચહેરાપર જવાં મર્દાના ચીન્હો પ્રગટ દીસાઈ દે છે ”

“ એટલું તો કહો કે પત્ર લખનાર કાણ છે ? અથવા સ્ત્રી છે કે પુરૂષ ?

“ તે આપને ખુદખખુદ સમસ્ત માલુમ થઈ જશે ” ઉમર ઉતર આપવાના પ્રથમથીજ અખાડા કરતો હતો તેણે કહ્યું.

“ સહજ ખુલાસો તો કર. ” ફરી ગુલરએ સવાલ કર્યો.

“ ફક્ત એકજ દીવસના માટે એટલી અધીરાઈ ? ”

“ વાર ખુલાસો ન કર. જેવી તારી યા પત્ર

લખનારની ખુશી " નાશીપાસ થઇ ગુલરએ
નાખતી કરી.

" ભારે હવે હું રૂપસત ચાહુ છુ " ઉમરએ
કહ્યું " વચન જુલ્લી જતા ના. વીર-પુરૂષો વચન
ના માટે પ્રાણ પણ આપવા ઇનકાર કરતા નથી. "

એટલુ કહી ઉમર ચાલતો થયો. ગુલર વિશેષ
પરેશાન થયો. એક તરફ આમંત્રણ કરનારનો
ખ્યાલ, બીજી તરફ ઉમરનુ સ્વરૂપ અને ચાલાકીથી,
ફરી ફરી ગુલર આશ્ચર્ય અને વિચારના વમળમા ગર્ક
થતો હતો- આખો દીવસ ગુલર બેચેન રહ્યો. એક
યુગ જેવો એક દીવસ પુરો કયો. સુર્યસ્ત થતાં સવાર
થઇ છાવણીની પશ્ચિમ તરફ રવાના થયો.

પ્રકરણ પાંચમું.

ગુણેશખસાર.

“ શબે કુરુતમે સચહે નિંદ આશીકકી ઉચટતીહે ”
“ ગજબકી રાત હોતીહે બડી મુશ્કીલસે કટતીહે ”

સંધ્યાનો સમય હતો તેજ સંધ્યા ! કે જેને પ્રેમીયો ચાહે છે એજ સંધ્યા ! જેને કવી લોક જુલ્ફા ” ની ઉપમાં આપે છે તેજ સંધ્યા કે જે પ્રેમીયોને સંયોગ કરાવનારી કહેવાય છે તેજ સંધ્યા ! કે જેને દુર્ભાગ્ય વીરહીજનો નફની અધ-કારમય કોટડી સમજે છે તેજ સંધ્યા ! કે જે વીરહીજનોને રાત્રીએ બેચેન અને ઉઘાસ બનાવે છે.

“ શબે કુરુતમે સચહે નિંદ આશીકકી ઉચટતીહે ”
“ ગજબકી રાત હોતીહે બડી મુશ્કીલસે કટતીહે ”

હા. અત્યારે પણ એજ સંધ્યા. સકોમળ બા-
ળાને સતાવે છે. દીલ્લીની અંદર એક બે મજલાના
મકાનની એક સાધારણ કોટડીમાં પતંગપર પ્રેમી

એક બીમારની એક સુંદરી આગતા સ્વાગતા કરી રહી છે. બીમાર તદ્દન ચુપચાપ પડેલો હતો. અને બ્યારે કંઈપણ સેવા ચાકરીની જરૂરત ન રહેતી ત્યારે સુંદરી કંઈક વીચારમાં લિન થતી હતી.

સદરહુ સુંદરી બીજી કોઈ પણ નથી પણ આ-પણી આ નહાની વારતાનું મુખ્ય પાત્ર ગુણેશ્વરસાર હતી. ગુણેશ ચીતોડગઢ વીઢાય થયાને આઠ મહીના થયા હતા. અને ત્યારથીજ ગુણેશ્વરસારનું અંતઃકરણ વિયોગાગ્નિથી ભસ્મ થતું હતું. એક તરફ ગુણેશના વિયોગ નું દુખ સહન થતું નહતું બીજી તરફ તેનો પિતા મોલવી સાહેબ સખ્ત બીમાર થઈ પડ્યા; તેને સનીપાતજ્વર પંદર દીવસ થયાં લાગુ પડ્યો હતો. મોલવી સાહેબનું વય ૬૦ વર્ષનું હતું. વૃધાવસ્થાએ સનિપાત જ્વરની તાબ મોલવી સાહેબ શી રીતે પકડી શકે? તેઓ કેટલાક દીવસ અવાચક રહ્યા. વૈદો હકીમોએ ચીકી-ત્સા કરી પણ તેથી કશો લાભ થયો નહીં ” અમરે ઇલાહી આગળ ઇનસાનનો ઉપાય ઇલાજ શા કા-મનો? મોલવી સાહેબ હવે ઘડીપળતા આ વિશ્વમા મહેમાન હતા.

ગુણેશ્વરસારને તેના પિતા શીવાય કોઈ પણ ન-

જોકે યા દુરતું સુગુ ન હતું તેની માતા તો તેની નહાની વયમાંજ મરણ પામી હતી. તેના ધરમાં માત્ર એક પુઠી દારી શીવાય કંઈ ન હતું એમાં પણ વિશેષ મુશીબતો એ હતી કે મોલવી સાહેબ નિરધન હતા. મોલવી સાહેબની માસીક આમદાની અને ખર્ચ ખરાબર હતા. જેમ સીલીકમાં કંઈ ન હતું તેમ મોલવી સાહેબના મૃત્યુ પછી તેની આમદાની પણ અંધ થવાની હતી. એવા અનેક દારણો ગુલેશ્વરના પીડિત કરતાં હતાં.

ગુલેશ્વરના શોક સાગરમાં ગોથાં ખાતી હતી. તેવામાં તેની એક સહીયરે ત્યાં આવી પુછ્યું “ગુલેશ્વરનાર ! શું વિચાર કરે છે ?”

“અફસોસ છે ! પ્રિય બહેન ! હકીમ સાહેબે પિતૃશ્રીનું સ્વાસ્થ્ય સુધરવાની આશા છોડી દીધી છે” ગુલેશ્વરનારે કહ્યું.

“તારે ?” સહીયરે પુછ્યું.

“બનવું મીઠ્યા થનાર નથી !” ગુલેશ્વરનારે કહ્યું.

“તકદીરકા દિના તું અખસ મુખતેલા હુવા”

“તકદીરકા મીટે નહી હરગીજ લીખા હુવા”

“તકદીર આગળ તકદીર નકામી છે.” ગુલેશ્વરનારે

સારે કહ્યું “મુશીબત મહાન પુરૂષો પર પણ પડે છે.
તો મહારી ગુજાયશ શું ? ”

“મુશીબતમે ન દેખ હસરત કીસીકો તું હીકારતસે”

“કે અયસી બદ ધડી હરએકપર એક બાર શીરતીહે”

તેની સહીયરે હીલાસો આપતાં પ્રશ્ન કર્યો “બી-
જી કંઈ ખબર છે ?

“બીજી શું !

“શું તમને હાલમાં પત્ર મળ્યો નથી ?” સહિ-
યરે આશ્ચર્યથી પ્રશ્ન કર્યો,

“નહી”

“શું તમે ગુલરૂનો કુશળતાથી પણ વાકેફ નથી?”

“ખચીતથીજ નહી, કેમ, ખેરીયત તો છે ?

“વાહ ! તમામ શહેરમાં ચૌર મચી રહ્યો છે
અને તમને લેશ માત્ર પણ ખબર નથી ! ” સહી-
યરે કહ્યું.

“કંઈ સમાચાર આપીશ કે માત્ર પ્રશ્ન કરી કરી
હેરાનજ કરીશ” ? ગુલરૂખસારે ધીરજ ખોધ હાથ કહ્યું

“હું કહી શકતી નથી. મારી જવાન તને દર્દ
થાય તે માટે અટકી પડે છે. ” સહીયરે સમાચાર
આપવા ઇનકાર કર્યો.

“બહેન ! મહારા દુઃખમાં વધારો ન કર બ-
રાયે ખુદ તું સાફ સાફ મને કહે કે જે તેં સાં-
ળધ્યું હોય. આ સમયે હું વધારે દુઃખ સહન
કરી શકતી નથી.” ગુલેરખસારે આજીજી અને કાલા
વાલાથી માંગી લીધું.

“લે, તારે હું કહું છું.” સહીયરે કહ્યું
“ચીતોડગઢમાં શાહીફૌજ અત્યંત વીરતાથી લડી.
અને ફતેહ મેળવી. રાણા પ્રતાપસીંહના કેટલાક
બાણુસો શાહી ફૌજમાં મળી ગયા, રાણા પ્રતાપનો
બાધ પણ દીલેરખાંથી મળ્યો અને શહેર કે
બંજો કર્યું. શહેર પર ઇસલામી ઝુંડો ઉડતો કરવામાં
આવ્યો છે. રાણો નાસી ગયો છે ચીતોડગઢમાં ઇસલામી
મનોવિજય થયો છે. બહાદુર ઇસલામીઓની વીરતા
ના બાણુકારા રાજપુતોને હેબતાવે છે. કેટલીક રાજપુત
કન્યાઓએ બહાદુર મુસલમાનોથી લગ્ન કર્યાં છે. આજ
કાલ ચીતોડની રાજપુત કન્યાઓ મુસલમાનોથી વરવામાં
માન સમજે છે. બલકે પોતાને બાગ્યશાળી સમજે છે.
યોધાઓએ પણ ઉચકુળની રાજપુત કન્યાઓથી શાદી
કરી છે અને રાણાની યા તેના બાધની એક અત્યંત
ખુબસુરત લલીત વદની મનોરમાથી ગુલરખે પણ

શાદી કરી લીધી.”

“હેં ! ગુલેરએ શાદી કરી?” ગુલેરખસાર લગભગ બેહોશી યા હવાસ બાખત થતા પુછ્યું “શું તું કહેછે તે તદ્દન સત્ય છે ? તું દીલ્લગી તો નથી કરતી ?” ગુલેરખસારે કહ્યું.

“હું સાંભળી વાત કર છું” સહીયરે કહ્યું

“અલખત શાદી કરીજ હશે ! મહારાણા પ્રતાપ યા તેના બાઈની રાજ કન્યાના રૂપ ગુણુ માનમાં બા મી શું હોય ? એક રાજકન્યાનો અસ્વીકાર કરી એક કુખીયારી, મુદ્દલીસ, નીરાધારને પસંદ કોણુ કરે મ-રદોનો ઇતખારજ શું ?” એ વાતથી ગુલેરખસારના આંતઃકરણુપર વ્રજવાત પહોંચ્યો. દુખપર હામ થયો. તેનું હૃદય દુખસાગરમાં કુખી ગયું સહીયર તેના જીગરમાં જવાળા પ્રગટાવી ચાલતી થઈ. તેના ગયા બાદ ગુલેરખસારે પોતાના દીલને દીલથી કહ્યું.

“મેં ઉસસે કહદે કોઇ ખુદરા કે તેરા આશક અખખમે હે”

તુમ્હે તો ગદ્દલત પૈ નાજ ઇત્તા અજલબી
શાયદકે ખવાખમે હે”

પ્રકરણ ૬ હું.

ગુલર અને ગુલનાર.

“વોહ આયે ધર હમારે ખુદાકી કુદરત હે”

“કબી હમ ઉતકો કબી અપને ધરકો દેખતે હે”

જ્યારે રાત્રીનો અંધકાર પૃથ્વીપર અત્યંત પ્રસરી ગયો ત્યારે ગુલર પોતાના શ્યામ અશ્વપર સવાર થઈ પશ્ચિમ તરફ વિદાય થતો હતો તે આપણે આગળ અનુભવ્યું. છાવણીથી સહજવાર આગળ ચાલ્યો કે એક ઘોડાપર સવાર થયેલો પ્રિય વાંચકોના સહવાસમાં આવેલો “ઉમર” ગુલરની દ્રષ્ટિએ પડ્યો. ગુલર તનહા આવેલો હોવાથી ઉમર ઘણોજ પ્રસન્ન થયો. તેણે બડી ઠસ-કથી ઘોડાને આગળ લઈ ગુલરથી શેકહેન્ડ કરી આગળ ચાલતો થયો. ગુલર તેની પાછળ જતો હતો. ઉમર દેખીતો કમઉમર જણાતો હતો પરંતુ ઘોડાની સ્થારીમાં તે ઘણો કામીલ હતો. ઘણીજ ત્વગથી બે માઇલ ચુપકીદીથી પસાર કર્યા કે અનેક પ્રશ્નો વચ્ચે સુંદર મહેલ તેની દ્રષ્ટિએ પડ્યો. તેની આગળ દર-

વાળે હતો. દ્વારપર પહોંચતા ઉમરએ એક સીટીફાડી કે દ્વાર ખુલ્લું અને અંદર અંદર દાખલ થયા. અંદર બે પેહેરેગીર સીયાહ લીઆસમાં સજ થયેલા ખોદી હતા. તેઓએ આગળ વધી ઘોડાઓની લગામ પકડી. બન્ને સવારો નીચે ઉતર્યા અને જરા પેદલ આગળ વધ્યા કે ગુલરને અજાણ્ય પમાડે એવો એક સુંદર બાગ તેની દ્રષ્ટિએ પડ્યો. બાગની વચે આરાસ્તા કરેલી એક “બારહદરી” દીપી રહી હતી.

“આપ આ બારહદરીની અંદર પ્રવેશ કરો,” ઉમરએ કહ્યું.

“તુ પણ ચાલ,”

“મને આગળ વધવાની ઇજાજત નથી”

“અજાણ્ય તરાહનો તીલસમાત છે” ગુલરએ કહ્યું “શું ભારે હું અંદર એકલો દાખલ થાઉં ?”

“બેશક ! આપ અંદર પ્રવેશ કરો, વિચારવાનું યા ડરવાનું આપને પ્રયોજનજ નથી” ઉમરએ દીલાસો આપ્યો. ગુલર પોતાની અજાણ્યી વચ્ચે સદરહુ “બારહદરી” ની અંદર દાખલ થયો. અંદર એક ધણુજ આરાસ્તા કરેલ મકાન હતું. દીવાલોપર તરેહવાર રેશમી પરદા લટકાવેલા હતા. મહોદી સાઇ-કનો અકેક ગ્લાસ અકેક દીવારમાં જડેલ હોવાથી ;

જોનારને ચોતરફ શણગારેલા મકાનો હોય તેમ દીસતું હતું. એકજ સુંદરીના અનેક પીકચરો તરેહવાર ફેમમાં જડેલાં દીવારોપર નજરે પડતાં હતાં. એક કુલ સધ-જનું પિકચર હાથમાં વરમાળા લઇ હસ્તે ચેહરે પોતાના પ્રિયપતીને પહેરાવવા ખોટી હોય તેવું કાંઈ અનુભવી ચીતારાની ઠરેલ પીછીચી ચીતારેલું બેઠકની સામેજ ગોઠવ્યું હતું. ગુલર જુવે શું ? અથવા ન જુવે શું ? આખી ઇમારતમાં જ્યાં અને ત્યાં એકજ સુંદરીના પીકચરો ગોઠવવાનું પ્રયોજન શું હશે. તે તે સમજી શક્યો નહી, તેમજ સમજવાની કાશીશ પણ કરવાની તેની પાસે તક ન હતી. તે તો માત્ર પિકચર ઓળખવાની ચતુરાઈ અને સુંદરીની ખુબસુરતી જોઈ દીગમુઠ બની ગયો “ શું ? આવી સુંદરી આ વિશ્વમાં હશે ? શું આ પિકચર વાસ્તવિક હશે ? નહીંજ. હું ધાર છું કે આ કલપીત ચિત્ર છે બેહસ્તની હુરનું માત્ર બનાવટી ચિત્ર છે. મનુષ્ય આવા ખુબસુરત હોય તેમ હું માગી મનને સમજાવી શકું નહી. ”

ગુલરને સદરહુ હવેલીમાં અથવા રંગ મહેલમાં જોઈ જોવાનું હતું તેથી વીશેષ વીચારવાનું હતું

પણ વીચાર કરવાની તેની પાસે પુરતી તક ન હોવાથી
 તુરત માટે તો તે બધું તીલસમાતીક દ્રવ્ય સમજતો
 હતો. જેવું ફરનીયર ગોઠવ્યું હતું તેવીજ રાશની
 પ્રકાશ આપતી હતી. જ્યારે જડ વસ્તુ જોઇ રહ્યો
 ત્યારે ચૈતન્યને નીહાળવા આકર્ષાયો. સામેજ એક
 કીમતી મસનદપર એક સુંદરી બેઠી હતી. તેણે
 અમુલ્ય અલંકારો અને જેબ આપનારા વસ્ત્રો ધારણ
 કર્યાં હતાં. સાક્ષાત સરસ્વતી યા લક્ષ્મીને આંજી
 નાખનારી તે નવ યૌવના હતી. હીરા માણેકના અલં-
 કારો રાશનીના પ્રકાશ સામે પ્રકાશી રહ્યા હતા.
 નમરૂદ્ર યા શીરઓનની બનાવેલી બેહસ્તમાંજ ગુલર
 ઉભો હોય તેમ તે અનુભવવા લાગ્યો. જે સુંદરને
 તેણે મસનદપર બેઠેલી જોઇ હતી તેનાજ અસલ
 પીકચરો સદરહુ મકાનમાંજ જ્યાં અને ત્યાં ગોઠવેલા
 તેણે ધડી પહેલાં જોયા હતા. તેને હવે ખાત્રી થઈ
 કે તે પીકચરો કહાતીત યા બનાવટી નહી પણ તેનીજ
 સામે મસનદપર બેઠેલી જીવતી જાગતી પાતાળની પદ્મણી
 યા પરસ્તાનની પરીના અસલ દેવેલી હતી. ધડી
 પહેલા તે એવી રૂપવંતી સુંદરતેયો દુનિયામાં હોય
 તેમ તેના મનને મનાવી શકતો નહતો. પરંતુ હાલ તેના

દીક્ષેજ ખુદખખુદ સ્વીકાર્યું કે ખુદાપાકને ત્યાં ખુબસુ-
રતીની ખોટ નથી એમ ઇનસાનની નબળી આંખે
જોવાનું માત્ર આ ઉદાહરણ આપશું પુર પાડ્યું
છે. ગુલર એક બહાદુર જવાન હતો. લડાઈના
મેદાનમાં યા બચંકર ખુનરેઝમાં યા અકસ્માતિક
મારકામાં તે નાહીમ્મત થયો ન હતો. પરંતુ જે
ચોધો રણક્ષેત્રમાં આગળ અને આગળ વધનારો
હતો તેજ ચોધો અલારે એક બાળાની સામે સ્તબ્ધ
દીગમુદ બની ગયો તે આગળ પણ વધી શકતો નથી
તેમ એક વાક્ય પણ બોલી શકતો નથી.

સુંદરી ચક્રોર હતી તે ગુલરની સ્થિતિ પામી ગઈ
અને ચુપકીદી તોડવાને લીલાજ હથાવવા તેણેજ વાતનો
પ્રારંભ કર્યો “ પધારો ! પ્રેમ પાત્રની હું ઇન્તેજાર
છું ” સુંદરીએ કહ્યું. ગુલર કંઈ ઉત્તર આપી શક્યો
નહી પણ ગુમચુપ આગળ વધી મસ્તદેખર બેઠો.

“ હું ખુદાપાકની શુક ગુજરું છું અને આપ-
ની અહેસાનમંદ છું કે આજે રસીલી રાત્રી જોઈ
શકી. અને આપના દર્શનથી સંતોષ પ્રાપ્ત ” સુંદ-
રીએ કહ્યું.

“ વોહ આયે ધર હમારે ખુદાકી કુદરતહે ”

“ કબી હમ ઉનકો કબી અપને ધરકો દેખતેહે ”

હવે ગુપ્તજી જરા તાબા મહત્ત્વ કરી શક્યો. તેના અંતઃકરણપરથી ક્ષોભ હલકો થયો. તેણે કહ્યું.

“ અગર તમે યોગ્ય સમજો તો તમારા નામ કામથી મને વાકેફ કરો. તેમજ મને આમંત્રણ કરવાનું પ્રયોજન શું છે ? તે પણ ફરમાવો ” ગુલ-રૂએ વિનયથી કહ્યું “ હું ઘણી ખુશીથી પ્રશ્નનો પ્રત્યુત્તર આપીશ. પણ મને ફરમાવો કે જન્મવાની આપની ઇચ્છા છે ? હું જો કે આપને અત્યંત આમ્રહ કરવાને યોગ્ય નથી તે છતાં મેં આપના માટે જોજન તૈયાર કરેલું છે ”

“ જન્મવાની મારી ઇચ્છા નથી. તે છતાં હું આપની દાવતનો ઇનકાર કરી શકું નહીં, પણ જ્યાં સુધી કેટલીક વીગતો મેળવવા હું આતુર છું ત્યાં સુધી જન્મવાની મારી ચાહું છું ”

“ માફી ! એ શું વદો છો ? હું આપની આગ્રાંકીત દાસી છું ” આપની ઇચ્છા વીરુદ્ધ હું એક કલ્પ બરવા પણ ચાહતી નથી ” સુંદરીએ કહ્યું “ વાર ? ત્યારે સાંભળો. હું સંક્ષિપ્તસારથી આપને વાકેફ કરું છું ” સુંદરીએ પોતાનું વર્ણન શરૂ કર્યું.

“ હું એક રાણા ખાનદાનની પુત્રી છું હું પોતે

મારા માટે રંગીન વર્ણન કરી શકું નહીં પણ ચીતો-
 ડગઢના ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ ખાનદાનની કન્યા છું. મારે વય
 પંદર વરસનું હતું ત્યારથી રાણા પ્રતાપસીંહ અને
 શહેનશાહ વચ્ચેની મિત્રાચારીમાં ખસલ થઈ. જ્યા-
 રથી બાદશાહ સાથે શત્રુતાઈ થઈ ત્યારથી ખુદરાણાએ
 તેમજ રાણાના સુરા સામંતોએ બાદશાહી ફાજ ચઢી
 આવવાની વધી રાખી હતી. અને પોતાની અકસર
 કન્યાઓના લગ્ન પણ કરી દીધાં હતાં કે પોતપોતાની
 પતિને તેના પતિ સંભાળે અને રક્ષણ કરે. કારણ
 હિન્દુસ્તાનના કેટલાક નાલાયક બાટ ચારણોએ
 ચીતોડગઢમાં એવી વાત ફેલાવી હતી કે જ્યાં ઇસ-
 લામી જુડો ઉડતો થાય છે ત્યાં મુસલમાનો
 બળાત્કારપણે રજપુતોની ઉંચ કન્યાઓનું હરણ કરી
 લગ્ન કરે છે. આવી અફવાથી શહેરની નાની નાની
 કન્યાઓને પણ વિવાહીત કરી સાસરે મોકલી દેતા
 હતા કે તેઓનું મુસલમાનોથી રક્ષણ થાય પણ
 એ વાત તદ્દન ખોટી છે. માત્ર બહાદુર મુસલમાનો
 પર તદ્દન બેશુનીયાહ આજ ઓઢાડવામાં આવ્યું છે.
 મુસલમાનો કદી પણ અભ્યાસ કરે નહીં એવી
 અમને તદ્દન ખાત્રી થઈ છે. કારણ તમારી ફતેહ

થઈ તમારા હાથમાં શહેરનો કબ્જો છે છતાં પણ
 આજ દીવસ સુધી તમોએ યા તમારા અદના માણ-
 સોએ ખીલકુલ અસાચાર યા બળાત્કાર કર્યો નથી.
 પણ હું જોઉં છું કે ખુશ્નુરત અને બહાદુર
 ઇસ્લામી જવાનો ઉપર રજપુતની રાજકન્યાઓ પ્રાણ
 અર્પણ કરવા તૈયાર થઈ ગઈ છે બદ્દે મુસલમાનો
 પરમરી શી? છે, સામાં માગાં મોકલે છે અને અનેક
 સુકિતથી મુસલમાનોને પ્રપંચમાં લે છે. છતાં કહે છે
 કે મુસલમાનો અમારું બળાત્કારપણું હરણુ કરે છે.
 કેવી નીલંજતા? એકતો મુસલમાનોની બેગમો થઈ
 ઇઝત મેળવવી અને ફરી મુસલમાનોપર કલંક ચોટા-
 ડવું કે અમારું હરણુ કર્યું. આવી અધમ દશાએ
 રજપુત કન્યા પંહોંચેલી જોઈ મને અત્યંત શરમીં.
 દગી ઉપજે છે. ” “ તેમાં તમને શું ” ? ગુલર
 વચ્ચે બોલી ઉઠ્યો “ હું જાણું છું કે મુસલમાનો
 પર તદ્દન ખોટા આરોપ ચોટાડવામાં આવે છે.
 પાક ઇસ્લામી ધર્મ બળાત્કાર અને અસાચારની
 મનાઈ કરે છે. બહાદુર ઇસ્લામીઓ કદી પણ હીચ
 કાર કલ કરે નહીં. અહીંજ નહી પણ આખા હિન્દુ-
 સ્તાનમાં કોઈ પણ સ્થળે તેવું બન્યું નથી છતાં

રજપુતાણીયો કલ્લંક ચોટાડે છે તે જોઈ અમે પશુ
આશ્ચર્ય થયા છીએ. હું સવાલ કરું છું કે અત્યાચાર
અને બળાત્કાર કરનાર કોણ છે ? બહાદુર ઇસલામી
જવાનો કે રજપુત કન્યાઓ ? આ સવાલનો
જો પ્રમાણીક ઉત્તર મળે તો આ પ્રમાણેજ સાંભળીયે
કે અત્યાચાર, બળાત્કાર અને પ્રપંચ ખેલનારી
રજપુત કન્યાઓજ છે કે જેને મુસલમાન જવાનો
જોઈએ છે તે લે છે અને પોતાના સગા
સ્નેહીયો અને પોતાની ન્યાતમાં પોતાને નીરદોષ ઠેરા-
વવા મુસલમાનોને બદનામ કરે છે અને તેવી વાતો
કેટલાક બાટ ચારણો અને બ્રાહ્મણો શહેર બ શહેર
ફેલાવે છે. મને બય છે કે અઢાર અને ઝોગણીસમી
સદીના હિન્દુ લેખકો આવી ખોટી વાતોને બહુ મોટું
રૂપ આપી પોતાની કલમ ચલાવશે કે જેના પરીણામે
હિન્દુ મુસલમાન બે મોટી પ્રજા કે જેના ઉપર આખા
દેશના ઉદ્યનો આધાર રહે છે તે વચ્ચે કુસંપ ઉદ
ભવશે અને પરસ્પરને શત્રુ સમજશે ” ગુલરૂએ
બવિષ્ય બાખ્યું.

“ ઝોગણીસમી સદીમાં હિન્દુ લેખકો મુસલમા-
નોપર લેખો દ્વારા આક્ષેપ કરશે તો શું તે સદીમાં

મુસલમાનો તેનો ઉત્તર નહીં આપે ? ખોટા આરો-
પનો રહીયો આપવા શું મુસલમાનો પોતાની કલમ
નહીં અજમાવે ? હિન્દુ માતી લેખકો ઉત્પન કરે
તેવા લેખકો ઇસ્લામ ઉત્પન નહીં કરે ?” સુંદરીયે કહ્યું.

“ અલખત ઇસ્લામ પણ તાબ કયામ લેખકો,
ઉલમાઓ અને વિદ્વાનો પણ ઉત્પન કરશે પણ મુસ-
લમાનોમાં મોટામાં મોટો ગુણ ખામોશી જોઇ અને
હિન્દુઓમાં મોટામાં મોટો અવગુણ બકવાનો છે તેઓ
બકબકાટ કરશે. ખોલી દરાજ થઇ મુસલમાનોની ખા-
મોશીનો લાભ લેતા રહેશે. ”

“ ત્યારે શું ? તમે એવું અનુમાન કરો છો કે
ઝોગણીસમી સદીમાં હિન્દુઓ મુસલમાનોને અત્યા-
ચાર અને બળાત્કાર કરનારા સાબીત કરવાની કોશીશ
કરશે : અને મુસલમાનો ચુપકીદીથી સહન કરશે !
એમજ કેની ? ”

“ ખચીતજ નહીં ! જેની નસોમાં ઇસ્લામી
ખુન વેહતુ હશે, જેને તવારીખનું જ્ઞાન હશે, જેઓ
આગલી જહોજલાલીથી સહજ વાકેફ હશે તેઓ
પોતાની કલમ અજમાવ્યા વીના નહીં રહે. અને
હું ખુદાપાક પાસે ચાહુ છું કે ઝોગણીસમી સદીમાં

એવા ઇસલામી પેદા કરો કે જેઓ હિંદુઓના
ખોટા આરોપનો ત્વરાથી ઉતર આપે. તો પણ
હિંદુઓના પ્રમાણમાં મુસલમાન લેખકો ઉત્પન્ન થવા
અસંભવિત છે. ખેચર આજે યા આયંદા મુસલ-
માનોને હિંદુઓના આરોપ યા આક્ષેપની પરવા નથી
અને હું ઇચ્છુ છું કે મારા ભાઈઓ તેવી બાબતની
દરકાર ન કરે. કારણ, અમને (મુસલમાનોને)
દુનીયાના આક્ષેપ આરોપથી સંબંધ સરોકાર નથી.
અમે આખરત અને ઉકબાને ચાહવાવાળા છીએ
તો ઉકબામાં સાચા જુઠાની પરિક્ષા લેવાશે. અમે
ઉકબા અને ખુદાપાકના ફજલો કરમનાજ માત્ર
ઇન્તેજાર છીએ એટલે અગાઉ કહી ગયો તેમ દુની-
યાની બધી ખુરી યા સાચા જુઠાની દરકાર નથી.
ખેચર હવે મુળ વિષયપર આવિયે કારણ વખત
ધણે ગયો છે. મને બોલાવવાનું પ્રયોજન શું? તે કહો”

રજપુત કન્યા અથવા રંગમહેલની રૂપસુંદરી ગુ-
લરને ફસાવવા સુભાષિત બાપણ કરતી હતી પરંતુ
તેને પાછળથી જ્ઞાન થયું કે પોતે કાચુ કાપ્યું હતું
પોતાનું બાપણ પોતાના મનોવિદાર વિરુદ્ધ જતું હતું
તો પણ તેણે કશું.

“ જોમ કેટલીક કન્યાઓને વરાવી તેઓના સસરાઓને ત્યાં મોકલાવવામાં આવી તેમ માફ પંજુ એક ઉંચ ખાનદાનમાં મારી નારાજ છતાં ધમ્મી વીરૂ લગ્ન કરવામાં આવ્યું અને સોળ વર્ષની વયે એક દુરજાંદનો મેં જન્મ આપ્યો તે એજ છોકરો કે જે આપની પાસે પત્ર લઈને તેમજ આપને બોલાવવા આવ્યો હતો.”

“ શું, ઉમર તમારો પુત્ર છે ? ” ગુલરએ આશ્ચર્યથી પૂછ્યું.

“ જી હા ! તેનું ખરૂં નામ જયચન્દ્ર છે. સુંદરીયે ઉત્તર આપ્યો.

“ હાલ આપનું વય કેટલા વર્ષનું છે ?

“ હાલ મને ત્રીસ વર્ષ થયાં છે.

“ ઓહ ! ” ગુલરએ આશ્ચર્યથી કહ્યું “ હું તો હજુ પણ તમને સતર અઢાર વર્ષની કુમારીકાજ સમજુ છું.

“ હાલ મારા પતીને ને મારે અણુખનાવ છે બદકે તેણે મને રૂખસત આપી છે.”

“ હું તમારા માટે દયા ખાઉં છું. તમારી કદર થવી જોઈતી હતી.” ગુલરએ દીલાસો આપ્યો.

“ મને તેની અશ્વોસી નથી બદલે અત્યંત હું
ખુશ છું ”

“ કારણ ? ” ગુલરૂએ આશ્ચર્યથી પૂછ્યું.

સુંદરીએ પોતાની ચક્ષુઓ ગુલરૂથી મીલાવી નયન
કટાક્ષ કર્યો અને એક નિઃશ્વાસ નાખી તે મસ્તક પર
ઢળી પડી.

“આરજુ મેરી જો પુરી હો તો મેં ઈતના કરું,”

“પાસ તુમ જોઅઠે રહો મેં રાતદીન દેખા કરું.”

સુંદરીએ દહ્યું “ આજથી પંદર દીવસ પેહેલાં
શેહેરના એક યોગાનમાં મારી સહીયરની અગાશી-
માંથી તમારા પર મારી દ્રષ્ટિ પડી. તમારા ડ્રેસ અને
પોશાકથી હું સમજી કે તમે મદદનીશ સેનાપતી છો
ત્યારથીજ હું મારૂં અંતઃકરણ અને મારો અખંડ પ્યાર
હું તમને અર્પણ કરી ચુકી છું. પ્રિયે, મારી આજીજી
સ્વીકારો અને આપની દાસીયોમાં મને સ્થળ આપો.
પંદર દીવસ થયાં તમને મળવા તડપતી હતી. આ-
જે તમારા પ્રતાપે અને મારા સદ્બાગ્યે હું આપનો
સુર્ષિમુખી ચેહેરો જોઈ શકી. આપનો અપ્તીયાર
છે આહ મારો, યા ઉગારો. હું આપની દાસી છું. ”

“ ક્યામત હે વાકેઅ અદામે તુમહારી ”

“ હવર આઓ લે હું બલાયે તુમારી ”

સદરહુ સુંદરીનું નામ ગૂલનાર હતું તે મસ્તદથી એકાએક ઉભી થઈ, કે ગુલરૂ તેના પ્રત્યેક નાણુક અવયવો જોઈ શકે.

અહા શું સુંદરતા ! જે અવયવોપર ગુલરૂની દ્રષ્ટિ હજી સુધી પડી ન હતી તે અવયવો પણ તે જોઈ શક્યો. ગુલનાર જળ લાવવાનું બહાનું કરી ચાલી કે ગુલરૂ તેની પતલી કમર અને સુરાહીદાર ગરદનનો મરોડ અને તેની નાજો અદા બરેલી ચાલથી હૈયરત થયો. જ્યારે તે છટાથી ચાલી ત્યારે અલંકારનો ચળકાટ, હીરા માણેકનો ઝળકાટ અને ખુખી બરેલી ઢબથી ગુલરૂ અંજાઈ ગયો. કહો કે ઢંગ થઈ ગયો કહો. ગુલરૂ તેને પરી કે પદમણીની ઉપમા આપતાં અચકાતો હતો કારણ તેથી પણ તે વીશેષ સ્વરૂપવાન સમજતો હતો. ગુલનાર જળ ભરી આવી નાણુક ગલાસ કેમળ હાથમાં ચોટી રહ્યા હતા. જળ ભરી લાવવાની ખરી મતલબ તો શરીરપરની ઓલી સાડી બહાનું કરી ખસેડવી હતી. હાથમાં ગ્લાસ હોવાથી સાડી સરી પડી. ગુલરૂ સામેજ હો-

વાથી આગળના અવયવો ખુદશા નજરે પડ્યા. વક્ષ સ્થળનું વર્ણન હવે અત્રેથી અટકાવશું પણ ગુલનારના બે અનાર ગુલરને લોભાવી શક્યા નહીં ! પણ ગુલરને બદલે અન્ય સજ્જન હતો તો અવશ્ય પોતાનો ધર્મ, ગુમાવી કૃત્રની થતો. પણ ગુલર તાલમે ઈલમ હતો, અજાણે ક્યામતથી તે ડરતો હતો એટલે ગુલનારની બધી કોશીશ બ્યર્થ ગઈ. ગુલર અડગ રહ્યો. પોતાના આત્માપર કાપ્યુ ધરાવી ધમ સાચવી શક્યો. ગુલનાર પાછી ગઈ. તેણી ગુલરથી પ્રેમાલિંગન કરી ગુલરને વળગી પડી અને કહ્યું.

“ મે આગેહું તેરે જો આહોસો કુર ”

“ કે હે મકા ખાલી કીસીસે ન ડર. ”

પોતાના મુખપર સાડી ઝોઢી લઈ ગુલનારે ગુલરને મનખુત પકડી રાખ્યો પણ ગુલરએ એકદમ તેનાથી અલગ થઈ જતા કહ્યું.

“ તમે મને બહુ મોટે રૂતબે પહોચાડ્યો. પણ અફસોસ કે હું એવી ઇઝતને ચોગ્ય નથી. તેનું એક કારણ છે કે મારી શાદી મુકરર થઈ ચુકી છે હુમાર દીલ આપી ચુક્યો છું. તેમજ આપની અવસ્થા ૩૦ વર્ષની છે જ્યારે મારી અવસ્થા ૨૦ વર્ષની છે

થોડા દીવસોમાં તમારો ઉમર જવાન થઈ જશે. મારા અને આપના નીકાલ લાભદાયક થઈ શકે નહીં.”

“વહાલા, પ્રાણુ પ્યારા, પ્રિયતમ, મને પ્રાણુથી કતલ કરો પણ નાઉમેદ ન કરો. હું માર દીલ ઇમાન સમર્પણ કરી ચુકી છું. આપની વાત સત્ય છે વયમાં હું દસ વર્ષ મોટી છું પણ પ્યારા જરા દ્રષ્ટિ કરો હું કેવી ખુબસુરત છું? કેવી હસીન છું! મહારા જેવી કમલાક્ષી ફરી મળશે નહીં.”

ગુલરએ પુન ગુલનારને તપાસી તેના પ્રત્યેક અવયવોપર દ્રષ્ટિ ફેકી અને મનમાંજ કહ્યું “વાસ્તવ, એશક, તે બે ઇનતીહા ખુબસુરત છે” પણ તે આડગ રહ્યો અને કહ્યું.

“હમ તાકીદ દાવ મે ખાતીલ નહી હોતે”

“સીનેમે કીસી શખ્સ કે દો દીલ નહી હોતે”

ગુલનારે “હાકાર” વાક્ય સાંભળ્યું નહી. યા અંગીકારની ઇસારત પણ મેળવી શકી નહી આખર લા ઇલાજ થઈ તેણે ગુલરના પગમાં પોતાનું શિર નમાવી રડી પડી. ગુલરએ તુરતજ પોતાનો પગ હટાવી લીધો.

“વાહરે નફરત ? પગ નીચે આખોને પણ રગદો-

જવા નહીં દેશો ? ” ગુલનારે રોષથી કહ્યું.

“ દીલ દો નદો દર્શન તો દેના આહીયે, ”

“એક અન્ન તો મહાપુખ્તી મંજુર કરના આહીયે”

“ ગુલનાર ? નહાક તું દુઃખી થઈ દુખી નકર !
ગુલરૂએ કહ્યું.

“ વહાલા, દયાઃખાઓ. મારાપર રહેમ કરો. ”

ગુલનાર ગુલરૂને શરી રહ્ય આલીંગન કરવા
જતી હતી પણ ગુલરૂએ તેનો હાથ પકડ્યો અને
તેને જરા ધમ્મો દઈ મસન્દપર બેસાડવા ગયો પણ
ઠોકર લાગવાથી બંને મસન્દપર ઢળી પડ્યા.

ત્વરાથી ગુલરૂ ઉભો થયો અને કહ્યું “ ગુલ-
નાર ગુસ્તાખી માફ કરશે. ”

“ એ ગુસ્તાખી નથી હું ગાર્ધવ લગ્નથી તમને
વરી ચુકી છું. તમારી પ્રિયા છું. રૂષી, મુનીની પુત્રીઓ
એવાજ લગ્ન કરે છે. સૂર્યને સાક્ષી રાખી મનમાનીતા
પ્રિય તમને વરે છે. આજે હું પણ ચંદ્રને સાક્ષી
રાખી મારા પ્રાણુ વદનબને વરી તનમન સમર્પણ
કરી ચુકી છું તમારો સ્પર્શ મને સ્વર્ગ યા વૈકુંઠના
સુખ સમાન છે ”

“ તમને, તમારા રૂષી, મુનીયોની પુત્રીઓને

તેવા લગ્ન મુખારક થાઓ. અમે કાણુ છીએ તે
 તુ સમજી શકી નથી એ ! ગુલનાર તે હજરત
 યુસફ જીવેખાનો કીસો સાંભળ્યો નહી હોય ! હજરત
 યુસફ (અ.) નાં ઇસ્કમાં જીવેખાએ તારાથી હજરો
 નહીં પણ લાખો દરજ્જે મહેનત લીધી હતી પણ
 તેની હજરત યુસફ (અ.) પર કંઈ અસર ન થઈ
 હતી. ગુલનાર ! પેગમ્બરોના એવા દાખલા ફક્ત
 અમારા ઇમાનની સલામતી માટે જ બનેલા માનીએ
 છીએ. મુસલમાનો કદી પણ વ્યાબીચારી ન થાય,
 કે જેના અંતકરણમાં કલામેપાક યા ઇલ્લેહીસ
 સમાયુ હોય. હવે હું રૂખસત ચાહુ છું તારી મનો
 કામના મારાથી પુરું નહી થાય.”

જા' ગુલરનો નગ્ન અને નીરાશી ઉપજવનારો
 પ્રત્યુત્તર મળવાથી ગુલનાર ગજબ અને ગુસ્સાથી
 લાલચોળ થઈ ગઈ. તે નવ યોવન યોવના બદલાઈ
 વિકાળ વાદળ બની ગઈ, તેની આંખોમાંથી અગ્નીની
 આંગારીયો ઝરવા લાગી અને કહ્યું.

“ ઝાલીમ, ફર, નીર્દય, મેં અનુભવ્યુ કે
 તને તરસ નથી, તું સીતમગર છો. તેં ઓરતોની
 મોહોબત જોઈ ? મોહોબત માટે ઓરતો શું શું કરે

છે તે તે' અનુભવ્યુ ? હવે ચતુતાઈ જે. દુશ્મનીની
મળ્યા. અત્યાર સુધી હું તારી દોસ્ત હતી પણ
હવે ચતુ છું. ચતુ થઈ હું તારા તીરસ્કારનો બદલો
લઈશ. હા, તારે મગર હું દુરુકરીશ. ખેંચર, બા, નીકળ,
અહીંથી તારે કાળુ મોં લઈ હટ. ”

સમજદાર ગુલરૂએ કંઈ ઉત્તર આપ્યો નહી
પણ તે ત્યાંથી બાહરે નીકળ્યો અને તુરતજ પોતાના
ઘોડાપર સ્વાર થઈ એક વિકાળ વાઘણ અને બચ-
કર નાગણના પ્રપંચમાંથી સહીસલામત બા ધમાન
બચી બવા માટે છુટકારાનો દમ ખેંચી ખુદાપાકના
શુક્રા અદા કરી છાવણી તરફ ચાલતો ગયો.

પ્રકરણ સાતમું.

“ ગુલનારની નીકાહ જ્વાની ”

“ અબીસે ઇસ કદર બેતાબ કયોં હોતે હો પહેલુમે ”

“ અબી તો હજરતે દીલ ઇશકકી પેહલીહી મંજલહે ”

ગુલઝર અને ગુલનાર વચ્ચેનો સંવાદ યા વિવાદ અથવા વ્યર્થ ચેષ્ટા થયાને એક હજારો પસાર થયો છે. હવે ગુલઝરના ચીત્રમાં ગુલનાર તરફનો વીચાર યા તીરસકાર રહ્યો નહીં. ગુલઝર આજે છાવણીમાં ફરી રહ્યો છે તેને ગુલેઝખસારનું પ્રતિપળ પ્રતિવંદી સ્મરણ થયા કરે છે અને તેની જાનનાથી ઘડી ઘડી આંશોર નીકળે છે ”

“અબીસે ઇસ કદર બેતાબ કયોં હોતે હો પહેલુમે ”

“ અબી તો હજરતે દીલ ઇશકકી પેહલીહી મંજલહે ”

ગુલેઝખસાર અને ગુલનારમાં તશાવત શો છે ? ગુલેઝખસારમાં માત્ર રૂપ નહીં પણ ગુણ પણ સાથે છે તેનો અનુભવ હવેજ તેને થયો. ખાત્રી ખુશસુરતી તદ્દન નકામી છે તેમ તે સમજવા લાગ્યો, અને ખરી

ખુબસુરતી તેજ કે ખુબસુરતીના પ્રમાણમાં સદગુણ હોય. ગુણનારના અવિવેક અને અવિનયથી ગુણેર-ખસાર માટે ગુણરૂના અંતઃકરણમાં સ્થાન હતુ તે હવે દ્રઢ થયુ. તે ગુણેરખસારના વીચારમાંજ હતો કે તેના એક ખીદમતગારે હસ્તે ચહેરે આવી સલામ કરી અને કહ્યું

“ હજુર, આપ નામદારના પિતાંશ્રી આપને માદ કરમાવે છે. ”

“શામાટે ખોજાવે છે ! ખેઅરીયતતો છે કેની ?”

“ તશરીફ લઈ આવવાથી આપને જણાઈ આવશે. ”

“ શું જણાઈ આવશે ? શું એમનું સ્વાસ્થ્ય સ્વસ્થ નથી ? ”

“ નહી નહી હજુર ? ”

“ ત્યારે કોઈ મુજાકાત માટે આવેલ છે ? ”

“ ત્યાં પધારો એટલે જણાશે ” ખીદમતગારે હસ્તે ચહેરે કહ્યું,

“ શું તું ઘેલો તો થયો નથી કેની ? સાફ સાફ વાત શા માટે કેહતો નથી ? ” ગુણરૂએ ગુસ્સાથી કહ્યું

“ હજુ સુધી તો હું પાગલ થયો નથી. પરંતુ

કહાય હવે અત્યંત ખુશલીને લીધે પાગલ બની જાઉં !”

“ શાની ખુશી ? ” ગુલરૂએ ફરી પુછ્યું.

“ તે ખુશી એવી છે કે પ્રવેશ થતાંજ પાગલ બનવા દીલ આકર્ષાય છે. ” ખીદમતગારે કહ્યું.

“ ત્યારે તું સાફ નહીં કહેશે ? ” ગુલરૂએ રોફથી સવાલ કર્યો.

“ સાહેબ, પંચાવન વર્ષનો દુલ્હો (વર) અને આશરે પચીસ વર્ષની દુલહન ! ”

“ દુલ્હો કાણુ ? અને કોની દુલહન ? ” ગુલરૂ એ આશ્ચર્યથી પુછ્યું.

“ તે આપને ત્યાં આવવાથી જણાશે ”

“ તું અવશ્ય ઘેલો થઈ ગયો, યા થઈ જશે ! ”

“ મને પણ એમજ જણાય છે. ”

આખર આશ્ચર્ય થઈ ગુલરૂ તેના પિતા દીલેર-ખાંના તંબુમાં ગયો. તંબુમાં જતાં સાન્નિધ્ય થયો ! તેને આફસોસી અને આશ્ચર્યનો પાર રહ્યો નહીં. તે જો જોયુ તો તેના વયો વૃદ્ધ પિતાની ગોદમાં ગુલનાર બેઠી છે. તે ગુલનાર કે જે ગુલરૂને વરવા આહતી હતી. પણ તેની આજીજનો અસ્વીકાર કરવાથી ગુલરૂની સમક્ષ વેર દેવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી. ગુલરૂ અંદર

દાખલ થવા બાદ તેના વયો વ્રજ પિતાએ કહ્યું.

“ ગુલર, બેમ. વહાલા પુત્ર બેસ. ”

“ આ આપનો સાહેબજાદો છે ? તેનું નામ ગુલર છે. ? ” ગુલનાર તદ્દન અજાણી અને ખીન વાકેફ હોય તેવો ભાવ પ્રગટ કરી તેના વ્રજ પતિને પુછવા લાગી પણ તેનો અકેક શબ્દ, અકેક વાક્ય, ગુલરના અંતકરણને તીરસમાન તીવ્ર જણાતાં હતાં.

“ હા એજ આપણા પુત્ર છે. અને નામ પણ ગુલર છે. ” દીલેરખાએ પોતાની નવી વહુને ઉત્તર આપ્યો.

“ વહાલા પુત્ર, ગુલર, જે હું તારી અમ્મા છું. મારા વહાલા બેટા, હવે તું મને તારી સગી અમ્મા સમજજે. અને મારા વહાલા બેટા, તું તારી અમ્મા જેવીજ મને આહશે કે ? ગુલનારે નફ-ટાધથી, બેહયાથી ફરી ફરી તીર : સમાન વાક્યોનો વરસાદ વરસાવી પોતાની શત્રુતાધનો બદલો લેતી, સંતોષ પામતી હતી.

પ્રિય વાંચનાર ! જે સ્ત્રી પોતાને વરવા ઇન્તેજાર હોય, કાજાવાલા કરતી હોય બદકે લોભાવવા, લલ-આવવા પોતાના ખુસ્લા અવયવો અને અંગ બતાવી

રહી હોય, અવિવેકનાજ નખરા કરી રહી હોય, વી-
વેકની હદ ઓળંગનારી હોય અને જેનો પોતે તીર-
સ્કાર કર્યો હોય બહકે જેને ધી:કારતો હોય, તેવી
એક નાલાયક ફાટાખાજ સ્ત્રી જ્યારે કહે કે “ખેટા,
તું મને તારી મૃત માતા સમજજે. ખેટા, હું
તારી અમ્મા છું, તારી અમ્મા જેવી મને આ-
લશે કે? એવા ઉદ્ગારો કેવા ઉંખે તેનો વીચાર
કરવા હું વાંચનારને સોંપુ છું.”

“ગુલર, આજ રાત્રીયે તહારા પિતાએ મારા-
થી નીકાહ કરી મને ઈજત આપી છે. ખરેખર હું
શહેનશાહ અકબરના નામવર સેનાપતી મેળવી શકવા
માટે મગર છું” ગુલનારે આગળ ચલાવ્યું “મારા
પ્રિય પુત્ર, હું તારી સાવઢી માતા છું પણ તારી
સગી માતા જેવોજ તને ચાહીશ. હું તને મારો
પોતાનોજ પુત્ર સમજીશ. કુદંતી રીતે તારાપર મારો
પ્યાર છુટે છે અને દીલમાં મોહોળત આવે છે. મને
તો એમજ લાગે છે કે તારો જન્મજ મેં આપ્યો
છે યા તું મારા પેટથીજ પ્રસવ થયો હો તેમ જાસેછે.

“પ્રિય વાંચનાર, હવે આપણે ગુલર પર વધુ તોપ
ના જોળા સમાન ગુલનારના વાકયોનો મારો ચલા-
વતા અટકીએ. કારણ, એક ઇનસાનની તાકાત શી ?
સહનશક્તીની પણ હદ તો હોય જ. ગુલનારને વેર
લેવું છે પણ આપણે ઉદાર થઈ અટકીએ.

“ગુલર, ” દીલેરખા છેવટે ઉપસંહાર કરતા

બોલ્યા. ” જો તારી માતાથી પણ વિશેષ બલી અને વિશેષ ભોળા છે કેની ? મારા વહાલા બેટા, મને આવી નેક નાજનીન મળી તે માટે મુખારકબાદી આપ. અને જો બેટા જેવી તારી માતા તરફ બલો રહી બલાઈ કરે તેવોજ તુ તેના તરફ અહખથી વ-રતજો ” તેના પીતાએ નશીહત આપી.

ગુલર કેને સાંભળે ! ગુલનારને. કે દીલેરખાં-ને ! અત્યારે તેની સ્થિતીનું, તેના પરીતાપનું, ભરમ થઈ જતા અંતઃકરણનું ચિત્ર આપવા આ અહના કલમ અશક્ત છે. ગુલરનું ખુન ઉડી ગયું હતું અને તે બેહોશ થઈ જવાની અણીપર હતો, પરંતુ ગુલનારને કે દીલેરખાને કંઈ ઉતરજ ન મળ્યો કે તેઓ ખુદ ખુદ ખામોશ થયા. તેટલામાં જનરલ સાહેબને કામ પ્રસંગે બાહરે જવું થયું કે આંદર ગુલનાર અને ગુલર એકલા રહ્યા. ગુલનારને વાત કરવાનો પ્રસંગ મળ્યો. તેણે વિકાળ વાધણની માફક ગર્જના કરી કહ્યું.

“ ગુલર, તેં આરતોની નક્કરત જોઈ ? ”

ગુલરએ ન ઉતર આપ્યો, ન તેના સામી દ્રષ્ટિ કરી ને ત્યાંથી ઉદાસ એહેરે અને દુઃખી દીલે બાહરે નીકળી પોતાના તંબુમાં ગયો.

પ્રિય વાંચનાર, ગભરાયલાને જરા એકાન્તમાં રહેવા દો. કે અશ્રુપાત કરી રહ્ય ખાલી કરે !

પ્રકરણ આઠમું.

છેવટ.

“મુજે ગુજરતી હે એક એક ધડી કયામતકી”

“જો ઇસ તરાહસે ગુજરે તો કયા ગુજરે દીન”

ગુલનારના નીકાહ થયાને બે વર્ષ પસાર થઇ ચુક્યાં છે. બે વર્ષ પસાર કરવાં એક સાધારણ વાત છે પણ જોઆ વસ્તના ઇન્તેજાર છે, આરજુમંદ છે, તેઓને બે વર્ષ બે યુગ જેવા જણાય છે. દર હકીકત “મળ તેજ સમજે કે જે પર વીતે” બે વર્ષમાં કેટલાક કંગાલ શ્રીમંત બની ગયા હશે ! કેટલાક શ્રીમંત નીરધન બની ગયા હશે ! કેટલાક બાળકોએ જન્મ લીધો હશે ! કેટલાક આ વિશ્વમાંથી સફર કરી ગયા હશે ! પણ લખતાં તો લખ્યું કે બે વર્ષ પસાર થઇ ચુક્યાં.

શહેનશાહ અકબરની ફાજ ચીતોડગઢથી વાપસ દીલ્લી આવી ગઇ છે. પરંતુ ફાજના સીપેહસાહાર દીલ્લેરખા અને તેનો પુત્ર ગુલરૂ હજી દીલ્લી આવ્યા નથી. દીલ્લેરખાની નવી વહુ ગુલનાર પણ દીલ્લી આવી પહોંચી છે. તેણીએ જનરલ દીલ્લેરખાની તમામ એસ્ટેટ પોતાને સ્વાધીન લઇ લીધી. શહેરમાં અશ્વા પ્રસૂરી ગઇ કે રાજા પ્રતાપસીંહના કેટલાક સીપા-

હીઓએ ફરેબથી સેનાપતી દીલેરખાના તંબુમા ધુસી દીલેરખાનુ ખુન કીધુ તેમજ ગુલરને પણ પકડી કેદ કર્યો છે. રાણા પ્રતાપસીંહ હમુ સુધી જંગલમાં છે અને ગુલરને પણ જંગલમાં કેદ રાખેલ છે. દીલેરખા અને ગુલરની ગેરહાજરીને લીધે દીલેરખાની તમામ મીલકતની ગુલનાર એકલી માલેક અને મુખીયાર હતી.

એ બે વર્ષ દરમીયાન ગુલેરખસાર પર શું શું વેતક વિતી તેનું દરજ્જા નીચક આખ્યાન આપી આ નહાની વાર્તાને લખાવીશું નહીં. પરંતુ તેના પિતા મોલવી સાહેબ બેહેસ્ત નસીમ થયા હતા. આમદાની બંધ થવાથી બરણ પોપણની શીઠર તેના શીરપર આવી પડી. પ્રારંભે તો તેનું મકાન વેચી ઉપજેલા પૈસાથી ગુજરાન કર્યું. પરંતુ લગભગ છમાસ થયાં તેને નોકરી કરવાની જરૂર થઈ પડી. એક મકાન કીરાયે લઈ તેમાં સીલાઈનું કામ કરી ધણીજ કંગાળ હાલતમાં દીવસો પસાર કરવા લાગી શરીર કુટુંબમાં બાળાઓને પઢાવવા સર ધર જતી. અત્યંત દુઃખ અને તકલીફ સહન કરી બાઈઝતથી હલાલ રોજી મેળવતી અને અવકાશનો વખત ગુલરના સ્મરણમાં ગાળતી હતી પણ જ્યારે તેણે ગુલનારથી અને શહેરમાં ઉડતી ગાંધવા સાંભળી કે ગુલર પકડાયો ત્યારે તેના દુખની સીમા ન રહી. જેમ જળ વીના જળચર પ્રાણી તડપે છે તેમ ગુલેરખસાર તડપવા લાગી. ખુદાવં-

દેકરીમની હગાહમાં ગૂલરના છુટકારા માટે દુવા ચાહવા લાગી.

એક દીવસે ગુલેરખસારે સાંભળ્યું કે જનરલ દી લેરખાની બેગમ ગુલનારને એક કેળવાયલી સ્ત્રી નોકરની હરકાર છે. અને આમદાની ખર્ચનો હીસાબ રાખવાનું માત્ર કામ છે. તેમ ગુલેરખસારે સાંભળ્યું કે તુરત એક પીટીશન લખી ગુલનારની હજુર રજુ કરી. ગુલેરખસારના સભાગ્યે ગુલનારે અરજી મંજુર કરી અને પચાસ રૂપીઆના માસીક પગારથી ગુલેરખસારને હીસાબી કામની જગ્યાએ નીમી. ગુલેરખસાર અત્યંત ખુશી થઈ કારણ તેના વહાલા ગુલરના વખતે ત્યાંથી સાચા સમાચાર પ્રસંગોપાત મળી શકવાની તે વધી રાખતો હતી.

ગુલનાર જ્યારે ચીતોડગઢથી દીલ્હી આવી ત્યારે તે એક રજપુતને તેની સાથે લાવી હતી. અને દીલ્લે રખાના મકાનમાં તેને દારોગાની જગ્યા ગૂલનારે આપી હતી એટલે સદરહુ રજપુત દરોગાના નામથીજ ઝોળખાવા લાગ્યો હતો તેની દ્રષ્ટી ગુલેરખસાર પર પડી અને તુરતજ તેના અંતકરણમાં પ્રેમ ઉદભવ્યો. તેણે ગુલનારને પોતાના દીલની વાત સાર સાર કહી.

પ્રિય વાંચક, ખુબસુરતી સુખ સાથે ક્યારેક આશ્વત્થ પણ લાવે છે. ગુલનાર ધીમે ધીમે વૃધાવસ્થાએ પહોંચતી હતી જ્યારે ગુલેરખસાર યુવાવસ્થા પ્રાપ્ત કરતી હતી. એકના અહેરાપર શ્રીકાશ જણાતી હતી જ્યારે

ખીજીના ચહેરાપર સુરખી અને નુર પ્રગટ થતાં હતાં
એટલે, ગુલેશખસારને જોઇ તેની શેઠાણી અંદર અંદર
ધર્ષાણુ બની હતી. તેમજ કોઇ ગુપ્ત કારણને લઇને
પણુ રંજપુત દારોગાના નકારા વીચારથી તે એક
મત થઇ, બલકે તેને સહાયતા આપી. દારોગાની વા-
તચીતથી ગુલેશખસાર પામી ગઇ અને તુરતજ કહ્યું
કે " જો કોઇ મને દીક દરશે તો હું મારી નોકરી
છોડી દઇશ અથવા હું મારી જીંદગીથી કંટાળી ગયે
લી હોવાથી જીવ પર ખેંચીશ."

ગુલેશખસારના સાફ જવાબથી દરોગો વધારે ગુ-
રસે ભરાયો. તેણે ગુલેશખસારની બળાતકારપણે ઇજ્જત
લેવાનો ઠરાવ કર્યો.

મધ્ય રાત્રીનો સમય થયો, એ ચોઘડીયું ફેવું
હતું! તેને બહુ ગણવું યા ખુર દારણુ તેજ ચોઘડીયે
દરવાજાના કાચ બાંગી દારોગો ગુલેશખસારના રૂમમાં
દાખલ થયો. ગુલેશખસાર બેઠાર હતી. તેણે દરોગાને
અંદર જોતાજ એક ખુમ મારી પણ તેની ખુમ સાંભ
જે કોણું કારણુ દરોગાએ પહેલેથીજ ગુલનારની બળ-
તકાર માટે બહાલી મેળવી હતી.

ગુલેશખસારની તીક્ષ્ણ ચીચીયારીથી દારોગો ખડ-
ખડ હસી પડ્યો. તેના બચંકર હસવાથી ગુલેશખસાર
ચરચર ધ્રુજવા લાગી. અને કાંપતી કાંપતી ખુદાપાક
પાસે પનાહની મુનાજત કરવા લાગી.

“શું તું હવે મારા કમળમાંથી નહાસી જામી
 શા બચી શકશે” દરોગાએ હમબરાવ્યો. “હવે તું પણ
 સુખી થા અને મને પણ સુખી કર” એટલું કહી
 દરોગો ગુલેરખસારના અંગ પર ધસ્યો. કે ગુલેરખસાર
 બચીત થતાં એક તિલકા ચીસ મારો જુઓ પર ઢગી
 પડી. નોંધાગનો આધાર, મજલુમોનો બચાવનાર, ખુ-
 દાપાદ આલમુલગેઅબ છે. મારનાર એક નુર્દેની પે-
 દાશ છે જ્યારે બચાવનાર તમામ અયબથી પાક એક
 (કુન)ના વાકયથી વિસ્તરે પચા કરનાર પાકપરવર દી-
 ગાર છે. કુદરતે છલાહીથી એવન સમયપર એક
 સોળ સતર વર્ષનો અને બીજો ખાવીશ ત્રેવીશ
 વરષનો એમ બે યુવકો દોડતા સદરહુ રમનાં દાખલ
 થયા. દરોગો એ બે યુવકોને જોઈ ગુસ્સાથી લાલચોળ
 થઈ ગયો અને ક્રોધમાંજ મ્યાનપર હાથ મુકી ચળ-
 કતી તલવાર મ્યાનમાંથી બાહર ખેંચી અને ખાવીશ
 વરષના જવાનપર ધા કયો. પરંતુ સોળ વરષના બીજા
 યુવકે ત્વરાથી પોતાનું અંગ દરોગાના ધા નીચે આ-
 પી ખાવીશ વરસના જવાનને હટાવી બચાવી લીધો.
 જો સદરહુ સોળ વરષના યુવકે સહાયતા ન આપી
 હોત તો ખાવીશ વરષનો જવાન બે ટુકડા
 થઈ જતો. પણ બીજાએ પોતાના પ્રાણ આપી તેને
 બચાવી લીધો. ખાવીશ વરષનો જવાન પણ ખાલી ન-
 હતો. દરોગાનો ધા જ્યારે સોળ વરષના યુવક પર
 પડ્યો તે દરમિયાન ચપળતાથી તેણે દરોગાપર ધા

કર્ચો અને એકજ ધાથી દારોગોંજ હનમ વાસીલ થઈ ગયો.

એજ સમયે ગુલનાર પણ ત્યાં આવી ચઢી સ. દરહુ બાવીસ વરસના જવાન પર તેણીની નજર પડી કે તુરતજ તેનો ચહેરો ઉતરી ગયો. તે બહાવરી બની ગઈ. પ્રિય વાચક, એ રથજે અજબ અને આશ્ચર્યમય થઈના હતી. એક તરફ બે હાથ તડપતી હતી, બીજી તરફ ગુલનાર અને બાવીસ વરસનો જવાન કે જે આ વારતાનો નાયક ગુલરૂ છે. તે અન્યોન્ય તરફ ડોળા ધુરઠાવી જોઈ રહ્યા હતા.

ગુલરૂએ ગુલનારથી કંઈ વાત ચીત કરી નહીં. પણ પોતાનો તલવાર ફેંદી જખમી થયેલા સોળ વરસના યુવક પાસે દોડ્યો અને તેને વગમી પડ્યો. પણ તેના પિંડમાંથી પ્રાણુ રૂપી પક્ષી ઉડી ગયું હતું. ગુલરૂ તેને મરેલો સમજી અત્યંત રડવા લાગ્યો. તેની આંખોથી અશ્રુધારા વહેતી હતી.

ગુલેરૂખસાર મુઠ્ઠા પામી હતી પણ હવે ધીરે ધીરે તે શુદ્ધીમાં આવતી હતી. તેણીની આંખો ખુલી કે તુરંતજ ગુલરૂ પર દ્રષ્ટી પડી અને કહ્યું.

“પ્રાણુ ? ગુલરૂ ?”

“ગુલેરૂખસાર, પ્રાણુધિધારી ગુલેરૂખસાર, ગુલરૂએ ઉતરે દીધો.

“બમ ચુપ રહો. મોહોખતનું ઇન્તેહાન જોઈ લીધું.” ગુલેરૂખસારે કહ્યું. તમારી પાસે મરેલા લીખા.

સમાં પડેલી' લાજ કઈ ઝોરતની છે ? તમે તેનાથી શાદી કરી હતી કે ?”

“ ગુણેશ્વરજી, તમારા શીવાય હું અન્ય સ્ત્રી સાથે શાદી કરે એમ તમને યદીન છે કે ? મારા તરફનો આટલો અવિશ્વાસ ? આ ખુબસુરત બાળા ગુલનારની પુત્રી છે. જે તારી સામે ઉભેલી પેલી ચંડાળ સ્ત્રીની પુત્રી છે. મારી સાવકી માની બેટી છે. તે મદના લીલાસમાં ઉમરૂ નામ ધારણ કરી હમેશા મારી સાથે રહેતી હતી. તેણીએ જે વખત મારી જનબચાવી છે. મારી સાવકી માતાની મહેરબાનીથી મારો પીતા દગાથી માર્યો ગયો ત્યારે મારા ખુનની પણ તૈયારી હતી. મારી સાવકી માતા મારા પીતા સાથે મારા પ્રાણ પણ લેત પરંતુ આ બાળાએ મને સહાયતા આપી કે હું ત્યાંથી નહાસી શક્યો. આ હલારા દરેગાએ મારા પિતાને કતલ કર્યો હતો. આજે પણ તેની તલવારથી હું શહીદ થતે પણ આ વશદાર બાળાએ પોતાનું અંગ કાતીલની તલવારનીએ આપી મને હટાવી બચાવ્યો. તેણે પોતાના પ્રાણ આપી મારા પ્રાણ બચાવ્યા. પવિત્ર પ્યાર તે એનું નામ ! મેં તેને કહ્યું હતું કે હું ગુણેશ્વરજી સાર શીવાય અન્ય સ્ત્રીથી શાદી કરીશ નહી છતાં પણ નિર્મળ અને પવિત્ર પ્યારને ખાતર તેણે પોતાના પ્રાણ આપ્યા. તે પોતાની માતાથી અલગ થઈ પરંતુ મારાથી પ્રાણ આપ્યા પછીજ છલાહદી થઈ. ”

ગુલરૂને સાંભળતાંજ ગુલેરખસારે તે બાળાના શબ્દને ચુંબન કર્યું.

“ હાય ? ” ગુલેરખસારે વીલાપ કર્યો “ જો એમજ હતું અને તે હૈયાત રહેતી યા હજુ પણ ખુદા પાક તેને આયુષ્ય બક્ષે તો તેને મારી નહાની બહેન સમજી પહેલાં તેની તમારી સાથે શાદી કરાવી હું આપની આશુકિત દાસી બની સંતોષ પામતે ” ગુલેરખસારે સ્વચ્છ દીલથી કહ્યું.

ગુલરૂએ ગુલનાર તરફ દ્રષ્ટી ફેકી. તેણી ચુપ ચાપ હિલી હતી. બય અને ચીંતામાં તે પોતાના બ-
વિષ્યનો વીચાર કરી રહી હતી.

“ એ ચંડાળ, ” ગુલરૂએ ગુલનારને ગુસાથી કહ્યું “ પોતાના પતિનાં ખુનથી હાથ રંગવાવાળી એ દુષ્ટ સ્ત્રી તારી શત્રુતાઇ મેં જોઇ લીધી. હવે તું મારી ઇનાયતને જો, મુસલમાનોના રહેમ દીલનો ખ્યાલ કર. જન જ્યાં સુધી તું હૈયાત રહશે ત્યાં સુધી તને માસિક બસો રૂપિયા તારા ગુજગન માટે આપતો રહીશ. હવે તું અહીંથી નીકળ. અને ફરી તરફ દુષ્ટ મોં મને બતાવીશ નહીં. તું જ્યાં હઇશ ત્યાં પ્રતિભાસ બસો રૂપિયા પહોંચાડતો રહીશ ”

ગુલનાર ચાલતી થઇ. ગલરૂ અને ગલેરખસારે રજપુત દારોગાની લાશને અવસાન ક્રિયા કરવા તેની ફેઝના લાયક રજપુતોને હવાલે કરી અને ‘બાળા’ની લાશને કબરરતાનમાં ગુલરૂની માતા પાસે દફનાવવા

માં આવી કારણુ તે કલમો પઢી મગર માટે મુ-
સલમાન થઇ હતી.

સદરહુ મરહુમ બાળાના ગમમાં ચાલીસ દીવસ
સુધી ગુલરએ ચુપકીઢી અપ્પીયાર કરી.

ચાલીસ દીવસ પછી ગુલર અને ગુલેરખસારની
ધામધુમથી શાદી થઇ. શહેનશાહ અકબર અને તેના
માન્યવર અમીર ઉમરાવોએ તેમજ ફાજના સુરા
સામંતો, ચેઢાએ વીગેરે વીગેરેએ શાદીમાં બાગ લીધો.
બાદશાહ તરફથી બન્નેને કીમતી બેટ સોગાહ મળી
તેમજ ગુલરને તેના પિતા દીલેરખાની “ કમાનડર
ઇન ચીફ ” ની પદવી બક્ષવામાં આવી.”

“તોશીક ખુદા જીસે દેઃતાહે ઉસકી નીયત નેક હે”

“ નેકીકા બદલ નેકહે બદીકા બદ અન્નમ હે. ”

શાદી થયા બાદ ગુલરની માતા પાસે ગુલેરખસારે
લીધેલી પ્રતિજ્ઞા પુર્ણ કરી યાને ગુલર અને ગુલેરખ-
સાર બન્ને બનારસી ગીલાફ અને પુષ્પ તુરા લઈ
તેની મૃતમાતાની કબરપર ચઢાવી દશતેહા પઢી ઘેર
આબ્યા અને અત્યાનંદમાં દિવસો નિર્ગેમન કરવા લાગ્યા
એ રીતે આપણી આ વારતાનું પરીણામ નેકીનો બ-
દલો નેક “ ધીન્જતા ફળ મીઠાં ” “ શબરમાં શકર ”
એવી કેહેતી પ્રમાણે આવે છે ‘દહયુ’ છે કે. ચર્મો
જય પાપો ક્ષય.

સમાપ્ત.

હજારો વાંચકોના મનહરણ કરી ચુકેલો

કનીએ ફાતમા

અથવા

જે રબાબે ઝમા

(ઉર્દુમાં લખ્ખન ર-ખાનખલાહુંર કાઝી અર્જ
એહમદ ડાચુટી કલેક્ટર.)

(ભાષાંતર કરનાર નિઝામુદ્દીન કુરેશી.

આજ સુધી ઉર્દુ ભાષામાં કનીએ ફાતમાની

આવૃત્તીઓ બહાર પડી ચુકી છે એજ તેની ખુશીન બહાર
કરી આપે છે. તેનો ગુજરાતી સરળ અને સીધી ભાષામાં
તરજુમો કરી અમાગ “ પોલીટીકલ લોમીઓ ” પત્રમાં
દર અઠવાડીએ પ્રગટ થઇ એકેએક આહકતું મન હરણ
કરી ચુકી છે અને તેથી આહકોના આગ્રહના સખખે તેને
જુદી કીતાબના આકારમાં પ્રગટ કરી છે. અને તેની કીમત
પણુ દૂદ અને છપાઇ ગેતાં માત્ર રૂપીઓ સવા કાંઈ
વધુ નથી. ટપાલ ખર્ચ બેઆના જુદું. ઝટ મંગાવો.

મનેજર પોલીટીકલ લોમીઓ

મસ્કતી બીજીંગ.

અમદાવાદ.

